

κ.έξ.). Ή ψ υ χ ἡ μετά τούς Θεοὺς πρέπει νὰ ἀπολαύῃ πάσης περιποιήσεως καὶ περιθάλψεως. Τίμᾳ δὲ καὶ περιποιεῖται τις τὴν ψυχὴν του ἀναπτύσσων καὶ καλλιεργῶν τὴν ἐν αὐτῇ ἀρετὴν, φεύγων τὸ κακόν καὶ ἐπιδιώκων τὸ ἄριστον (Νομ. 727 a κ.έξ.). Εἰς τὰ τέκνα αἱ αἰδημοσύνην καὶ ἀνατροφὴν πρέπει νὰ κληροδοτῇ τις καὶ δοχὶ χρυσόν. Ὁ ἐγὼ οὐ συμός, ἡ ἐγωπάθεια, είναι τὸ μεγίστον πάντων τῶν κακῶν «ἀνθρώποις τοῖς πολλοῖς ἔμφυτον», τὸ δποῖον ἐνῷ ὅλοι ἐπιτρέπουσι νὰ ὑπάρχῃ, οὐδεὶς προσπαθεῖ νὰ διποφεύγῃ καὶ περιορίζῃ. Ἐξ ἐγωπάθειας καὶ φιλαυτίας προέρχονται πολλὰ κακά, διότι «τυφλοῦται περὶ τὸ φιλούμενον ὁ φιλῶν, ὥστε τὰ δίκαια καὶ τὰ ἀγαθὰ καὶ τὰ καλά κακῶς κρίνει», «τὸ αὐτοῦ πρὸ τοῦ ἀληθοῦς ἀεὶ τιμῆν δεῖν ἡγούμενος». Τὴν εὔνοιαν καὶ ἀγάπην τῶν ἄλλων κερδίζει τις, ἀν τὰς μὲν παρὰ τούτων ὑπηρεσίας καὶ εὐεργεσίας ἐκτιμᾷ περισσότερον ἀπὸ αὐτούς, τὰς δὲ ἴδιας του πρὸς τοὺς ἄλλους ὑπηρεσίας καὶ εὐεργεσίας θεωρῇ μικροῦ λόγου ἀξίας (Νόμ. 729d). Πρέπει νὰ συνδυάζῃ τις πολλὴν πραότητα πρὸς τὴν δύναμιν καὶ ἐνεργητικότητα τῆς ψυχῆς (Νόμ. 731b). Πρέπει νὰ ἀποφεύγῃ τις τόσον τοὺς ὑπερβολικούς γέλωτας, ὅσον καὶ τὰ ὑπερβολικὰ δάκρυα (Νόμ. 732c). Ἡδοναὶ καὶ λῦπαι καὶ ἐπιθυμίαι είναι φύσει τὰ ἀνθρώπινα (Νόμ. 732e). Αὐτὰ καὶ ἀπειρά ἄλλα ἡθικὰ παραγγέλματα μὲ μεγάλην σημασίαν διὰ τὸν πρακτικὸν βίον εύρισκομεν εἰς τοὺς διαλόγους τοῦ Πλάτωνος παρὰ τὰς γενικὰς φιλοσοφικὰς αὐτοῦ θεωρίας.

γ') Τὸ ἀγαθὸν ἐν τῇ Κοινωνίᾳ καὶ Πολιτείᾳ.

Ο ἀνθρωπός, κατὰ τὸν Πλάτωνα, μόνον ἐν κοινωνικῇ συμβίωσει είναι δυνατὸν νὰ ἀσκήσῃ τὴν ἀρετὴν καὶ νὰ καταστῇ εὔδαιμων ὑπὸ τὴν ἀληθῆ σημασίαν τῆς λέξεως. Ο ἀτομικὸς βίος μόνον ἐν τῷ κοινωνικῷ καὶ διὰ τούτου είναι δυνατὸν νὰ ὑπάρξῃ, νὰ συντηρηθῇ καὶ ἀναπτυχθῇ. Τοῦτο, διότι ὁ ἀνθρωπός ὡς ἀτομον καθ' ἑαυτόν, είναι «πολλῶν πραγμάτων ἐνδεῆ» (Πολιτείας 369d) καὶ ἀνίκανος νὰ ἀνταποκριθῇ καὶ εἰς αὐτάς ἀκόμη τὰς ἀπαραιτήτους διὰ τὴν συντήρησίν του ἀνάγκας τῆς τροφῆς, τῆς ἐνδυμασίας, τῆς κατοικίας κλπ. Διὰ τοῦτο, δσονδήποτε πρωτόγονον καὶ ἀν φαντασθῶμεν προϊστορικήν τινα καὶ πρωταρχικήν κατάστασιν τῆς ἀνθρωπότητος, είναι ἀδύνατον νὰ εύρωμεν τὸν δνθρωπὸν μόνον καὶ ἀνευ τῆς συνεργασίας τῶν ὅμοιών του, νὰ ἀνταποκρίνηται εἰς τὰς ἀνάγκας του καὶ νὰ ζῇ. Ὅστε δοχὶ μόνον ἡ εὐτυχία, ἄλλα καὶ ἡ

ζωή και ύπόστασις αύτοῦ ἔξαρτῶνται ἐκ τῆς συμβιώσεως πρὸς ὅμοίους του, μεθ' ὧν σχηματίζει τὴν κοινωνίαν (πόλιν). 'Η κοινωνική αὐτή συμβίωσις, κατ' ἀρχὰς περιωρισμένη εἰς τὴν ἀπλῆν και ὑλικὴν συντήρησιν, ἀναπτύσσεται σὺν τῷ χρόνῳ και ἐφ' ὅσον αἱ ἀνάγκαι τῶν συμβιούντων πολλαπλασιάζονται, οὕτω δὲ βαθμηδον διὰ συνεργασίας καλλιεργοῦνται και ἀναπτύσσονται ἔργα πολιτισμοῦ ἀνώτερα, ὅπου οἱ ὄροι τῆς συμβιώσεως διὰ τὰ ἀτομα, ή ἀμιλλα κλπ. συντελοῦν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἀρετῆς και τῶν ἀτομικῶν ἰκανοτήτων. 'Αλλὰ δὲν ἀρκεῖ η ὑλικὴ συντήρησις διὰ νὰ δικαιολογήσῃ και στηρίξῃ τὴν ἀνθρωπίνην κοινωνίαν και πολιτείαν, ή ὅποια δὲν είναι «ὑ ὃ ν π ὁ λις» και ἀγέλη κτηγῶν (Πολιτείας 372b, Πρβλ., Πολιτικοῦ 272b). Διὰ νὰ ὑπάρξῃ κοινωνία ἀνθρώπων διαφέρουσα οὔσιωδῶς ἀγέλης, διὰ νὰ καταστῇ δυνατὸν νὰ συνεργάζονται οἱ ἀνθρωποι και νὰ φροντίζουν ὁ εἰς διὰ τὸ καλὸν τοῦ ἀλλού, πρέπει—πλὴν τῆς ἀνάγκης τῆς ὑλικῆς συντήρησεως—νὰ ὑπάρχουν και λόγοι ἀλλοι, ἡθικῆς καθαρῶς φύσεως, ἐπιβάλλοντες και κανονίζοντες ὅπωσδήποτε τὸν κοινωνικὸν βίον. Τοὺς λόγους αύτοὺς εὐρίσκομεν ἀκριβῶς εἰς τὸ ὅτι πρώτιστος ὄρος ὑπάρχεις ἀνθρωπίνης κοινωνίας είναι ὁ περιορισμὸς τῆς δυνάμεως και τῆς αὐθαιρεσίας τοῦ Ισχυροτέρου, εὐρίσκομεν εἰς τὸν καθ' οἰονδήποτε τρόπον και ὑφ' οἰανδήποτε μορφὴν καθορισμὸν δικαιωμάτων και ὑποχρεώσεων τῶν συμβιούντων και ἀποτελούντων τὴν κοινωνίαν. 'Η ἀνωτέρα δύναμις ή ἐπιβάλλουσα τοιαύτην τάξιν και τοιούτους περιορισμοὺς εἰς τὰ συμβιοῦντα ἀτομα, είναι βεβαίως ὁ Νόμος, οὗτος ὅμως τιθέμενος και ὑποστηριζόμενος εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς παρ' αὐτῆς ταύτης τῆς κοινωνίας και πολιτείας, ἀνταποκρίνεται πρὸς βαθυτέραν ἐσωτερικὴν ἀνάγκην, προερχομένην ἐξ αὐτῆς τῆς φύσεως τοῦ ἀνθρώπου (Νόμ. 874e—875a, Πρβλ. Ἀριστοτέλους Πολιτ κα A, 2, 1253a 3—9, 27—37). 'Οπως εἰς τὰ ἐπουράνια και εἰς τὰ ἐπίγεια, εἰς τοὺς Θεοὺς και εἰς τὰ στοιχεῖα, ὑπάρχει και ἐπικρατεῖ ὁ νόμος τοῦ νὰ φέρηται «τὸ ὅμοιον πρὸς τὸ ὅμοιον», νὰ πραγματοποιῆται ἐνωσίς αὐτῶν και συνύπαρξις (Γοργ. 508a, 510b), οὕτω και εἰς τοὺς ἀνθρώπους ἐκ φύσεως ὑπάρχει η ἀνάγκη τοῦ συνδέσμου και τῆς φιλίας μεταξύ των και τοῦ συνδέσμου και τῆς φιλίας τοῦ συνόλου αὐτῶν, ὅπερ είναι «ἄνθρωπος ἐν μεγάλῳ», πρὸς τὸν Θεόν (Γοργ. 507e—508a, 510b, Συμπόσιον 186a—188e, Νόμ. 756e—757a). Ναὶ μὲν ὑπάρχουν κακίαι και τάσεις καθεστῶσαι προβληματικὴν τὴν φιλίαν και τὴν συμβίωσιν τῶν ἀνθρώπων

δι' ἀναλόγων πράξεων καὶ ἐνεργειῶν, αὗται ὥμως δὲν προέρχονται ἐξ αὐτῆς τῆς φύσεως τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλ' ἐκ τῆς ἐν τῷ κοινωνικῷ βίῳ καὶ ἐκ τῶν πρὸς ἄλληλους σχέσεων προερχομένης ἀνάγκης, ἐκ τῆς βίᾳς καὶ ἐκ τῆς καταχρήσεως τῆς δυνάμεως, ἐκ τῆς ἀπληστίας καὶ ἐκ τῶν φιλονεικῶν καὶ διαμαχῶν, αἱ ὅποιαι προκύπτουν ἀπὸ τὴν Ἑλλειψιν δικαιοσύνης. Διὰ τοῦτο διὰ τῶν Νόμων καταπολεμοῦνται αἱ παρεκτροπαὶ αὐταὶ καὶ καταβάλλεται προσπάθεια ἐπαναφορᾶς τῆς φυσικῆς ἑκείνης καταστάσεως, καθ' ᾧν οἱ ἀνθρωποι ἀγαποῦνται καὶ συμπαθοῦν δ. εἰς τὸν ἄλλον.

Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἔρχεται εἰς φῶς ἡ κοινωνία, ἡ ὅποια ἀποτελεῖ τὴν ἀτυμόσφαιραν τῆς ζωῆς καὶ ἀναπτύξεως τοῦ ἀνθρώπου διὰ τοῦ πολιτισμοῦ, διὰ τῆς συμβιώσεως καὶ συνεργασίας πρὸς τὴν ζῶσαν γενεάν, διὰ τῆς φιλίας, ἣτις εἶναι ἀναγκαῖα προϋπόθεσις καὶ ὅρος τῆς εὐδαιμονίας (Νόμ. 693b, 697ee, 729d). Ἀπὸ καθαρῶς ἀτομικῆς ἀπόψεως, οἱ διὰ τῶν Νόμων περιορισμοὶ αὐτοὶ δὲν ἀνταποκρίνονται πρὸς τὴν εὐδαιμονίαν ὅπως φαντάζεται καὶ ἔχει αὐτὴν ὑπὸ ὅπερ εἰς ἀνθρωπος. Ἀλλ' ἡ ἀνθρωπίνη εὐδαιμονία, ἡ εὐδαιμονία κατὰ τὴν ἐπιγειον ζωὴν εἶναι πάντοτε σχετικὴ καὶ ὅχι ἀπόλυτος. Ὁ ἀνθρωπος ἀνευ περιορισμῶν γαὶ δεσμῶν κοινωνικῶν δὲν ἡμπορεῖ νά εἶναι εὔτυχέστερος, διότι εἶναι ἐκτεθειμένος εἰς τὴν βίαν καὶ αὐθαίρεσίαν τοῦ ἰσχυροτέρου, εἰς δυνάμεις καὶ ἐπιδράσεις ἐκ μέρους τῆς φύσεως, τὰς ὅποιας δὲν εἶναι δυνατὸν μόνος του νὰ πολεμήσῃ καὶ ὑποτάξῃ. Διὰ τοῦτο ἔναντι τῶν καθηκόντων, ὅτινα ἀναλαμβάνει ἐν τῇ κοινωνίᾳ καὶ ἀντὶ τῶν περιορισμῶν εἰς οὓς ὑποβάλλεται, ἔχει τὴν ἐλευθερίαν τὴν ἀπαιτουμένην πρὸς δρᾶσιν καὶ ἐνέργειαν, πρὸς ἀνάπτυξιν τῆς ἀτομικῆς του ὑπάρχεως καὶ δρετῆς, προστατεύεται καὶ οὕτω καθίσταται εὐδαιμονίων δσον καὶ ὅπως δύναται. (Πρβλ. Πολιτείας 419a-Νόμ. 625c-632d).

Σκοπὸς λοιπὸν τῆς κοινωνικῆς συμβιώσεως καὶ τῆς πολιτείας εἶναι ἡ κατὰ τὸ δυνατὸν ἔξασφάλισις τῆς εὐδαιμονίας τῶν πολιτῶν. Ἐξασφαλίζεται δὲ καὶ ἐπιτυγχάνεται ἡ εὐδαιμονία αὐτὴ διὰ τῆς δικαιοσύνης (Πολιτείας 428b, 434e, Πολιτικοῦ 271c-273e, Νόμ. 631b-632, 705d-706a, 713a, 713b-714b, 770c-771a κλπ.)¹⁰⁰ Η δικαιοσύνη εἶναι ἡ ἀρμονία καὶ τάξις εἰς τὴν ἀτομικὴν ψυχὴν. Αὐτὴ διὰ τοῦτο εἶναι καὶ ὅρος ἀπαραιτητος τῆς κοινωνικῆς συμβιώσεως καὶ τῆς τάξεως καὶ ἀρμονίας ἐν τῇ πολιτείᾳ. Ἀρμονία δὲ καὶ τάξις εἶναι ἡ βάσις πάσης εὐδαιμονίας. Ἀλλὰ τὸ πᾶν ἔξαρτᾶται ἐκ τῆς ἐννοίας τῆς δικαιο-

σύνης. Αὕτη σημαίνει κυρίως ότι ἐκ αστράφω πος, πᾶν πρᾶγμα, ὁ φείλει «νά πράττει τὰ ἔαυτοῦ», διότι μόνον κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἔξασφαλίζεται τάξις καὶ ἀρμονία.¹⁰ Όπου δικαίως δὲν ἐπικρατεῖ ἡ ἀντιληψίς αὐτή περὶ δικαιοσύνης καὶ δίκαιον θεωρεῖται τὸ συμφέρον τοῦ Ισχυρότερου (ἡγεμόνος), ἢ τοῦ ἀσθενεστέρου (δχλου), διότου ἡ κοινωνικὴ καὶ πολιτικὴ ὄργανωσις δὲν ἔχει σκοπὸν τὴν ἐφαρμογὴν τῆς δικαιοσύνης ὡς ἀρμονίας καὶ τάξεως καὶ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἀρετῆς τῶν πολιτῶν, ἀλλὰ τὸν πόλεμον καὶ τὴν διὰ τοῦτον διαρκῆ προετοιμασίαν, ἐκεὶ εἰναι ἐπόμενον ὅχι μόνον ἡ εὐδαιμονία νά μήν ὑπάρχῃ, ἀλλὰ καὶ ἡ καταστροφὴ καὶ ἡ κοινωνικὴ διάλυσις νά είναι προσεχεῖς. Παραδείγματα είναι αἱ πολιτείαι τῶν Δωριέων, ἡ Σπάρτη καὶ ἡ Κυνασσός, αἱ ὁποῖαι παρῆκμασαν καὶ κατεστράφησαν, διότι σκοπὸν αὐτῶν είχον τὸν πόλεμον καὶ τὴν πολεμικὴν ἀρετὴν (Νόμ. 683e–690b, 625e–631,637bb, 629d κλπ.). Παραδείγματα είναι αἱ βασιλεῖαι τοῦ Κύρου, τοῦ Καμβύσου, τοῦ Δαρείου, τοῦ Ξέρξου, τῶν Περσῶν, αἱ ὁποῖαι παρῆκμασαν ἐπίστης, διότι δὲν είχον σκοπὸν τῶν τὴν ἀνατροφὴν καὶ τὴν παιδευσιν, ἢ τὴν ἐφαρμογὴν τῆς δικαιοσύνης ὑπὸ τὴν ἀνωτέρω σημασίαν (Νόμ. 694a–696a). Καὶ αὐταὶ αἱ Ἀθῆναι ἀποτελοῦν τοιοῦτον παράδειγμα ἀν ληφθῆ ὑιτ' ὅψιν ότι μετὰ τὴν ἔξασφάλισιν τῆς ἐλευθερίας κατὰ τοὺς Μηδικοὺς πολέμους, ὁ ἐπικρατήσας ἐγωισμὸς καὶ ἀτομικισμὸς, ὑπέσκαψαν τὴν ἐλευθερίαν αὐτὴν ἀκριβῶς καὶ τὸ πολίτευμα (Νόμ. 698a–702b).

Ἐπειδὴ τοιούτου είδους δικαιοσύνην μόνον οἱ γνωρίζοντες αὐτὴν φιλόσοφοι είναι δυνατὸν νά ἐφαρμόσουν, διὰ τοῦτο οἱ σρχοντες καὶ κυβερνῆται πρέπει νά είναι φιλόσοφοι. Αὐτοὶ μόνον είναι εἰς θέσιν νά γνωρίζουν πῶς πρέπει νά ἀνατρέφωνται καὶ πατεύωνται οἱ πολῖται, διὰ νά ἀναπτύσσωνται αἱ ἀρεταὶ ἐκεῖναι, αἱ ὁποῖαι ἔξασφαλίζουν τὴν ἀληθῆ καὶ πραγματικὴν εὐδαιμονίαν τόσον εἰς τὸ ἀτομον, δσον καὶ εἰς τὸ κοινωνικὸν σύνολον (Πολιτείας 473c Πολιτικοῦ 293c). Ἡ Πολιτεία δὲν είναι στρατῶν, είναι κυρίως Παιδαγωγείον, διότι ἐκ τῆς ἀνατροφῆς καὶ ἀναπτύξεως τῶν πολιτῶν ἔξαρτάται κυρίως ἡ τύχη τοῦ κοινωνικοῦ συνόλου ἐν καιρῷ πολέμου, καὶ ἡ εὐτυχία ἐν καιρῷ είρηνης. Δὲν ἀγνοεῖ βεβαίως ὁ Πλάτων δι τοι αύτη συγκρότησις καὶ ὄργανωσις τῆς πολιτείας, μόνον διότου δὲν θὰ ὑπῆρχε προηγούμενον καθεστώς είναι δυνατὸν νά γίνη είρηνικῶς, ότι δὲ εἰς ἀλλας περιπτώσεις είναι ἀδύνατον νά ἐπιτευχθῇ ἀνευ ἀντιδράσεως ἐκ μέρους τῆς λαϊκῆς μάζης, εἰς τὴν

όποιαν τὰ μέτρα τῶν ἀληθοῦς πολιτικοῦ δὲν θὰ ἥσαν εὔχάριστα, ὅπως δὲν εἶναι εὐχάριστα καὶ εἰς τὸν ἀσθενῆ τὰ πικρά φάρμακα (Γοργ. 521d, Πολιτείας 540d, Πολιτικοῦ 293d). Φρονεῖ ὅμως ὅτι μετὰ τὴν—έστω καὶ διὰ τῆς βίας—ἐπιβολὴν ἐνὸς τοιούτου πολιτεύματος, ὁ λαός αἰσθανόμενος ἴκανοποίησιν ἀπὸ τὴν πραγματικὴν δικαιοσύνην καὶ ἐλευθερίαν, ἔκουσίως καὶ αὐθιρμήτως θὰ πειθαρχῇ καὶ θὰ ὑπακούῃ. Ἡ ὑπαρξίας καὶ συντήρησις τῆς πολιτείας καὶ κοινωνίας κατὰ Πλάτωνα, ἐπειδὴ προϋποθέτει τοῖς κύρια ἔργα, τὸ ἄρχειν καὶ κυβερνᾶν δηλαδὴ, τὸ ἀμύνεσθαι καὶ ὑπερασπίζεσθαι κατὰ τῶν ἔχθρῶν, καὶ τέλος τὸ συντηρεῖσθαι καὶ οἰκονομικῶς καὶ ὑλικῶς, ἐπιβάλλει διὰ τοῦτο τρία ἀνάλογα ἔργα, τὰ διποία συμφώνως πρὸς τὴν ἔννοιαν τῆς δικαιοσύνης, πρὸς τὴν ἀρχὴν τοῦ «ἔκαστον τὰ αὐτοῦ πράττειν», κατανέμονται εἰς τοὺς ἴκανούς διὰ ταῦτα πολίτας. Τοιουτοτρόπως χωρίζονται οὗτοι εἰς τρεῖς τάξεις: εἰς τὴν τάξιν τῶν ἄρχοντων (Πολιτείας 428e, 534a) βασιλέων, καὶ φυλάκων παντελῶν καὶ τελείων δυομαζομένων, εἰς τὴν τάξιν τῶν φυλάκων, ἐπικούρων, προσπολεμούντων (Πολιτείας 423a, 429b κλπ.) καὶ εἰς τὴν τάξιν τῶν γεωργῶν καὶ δημιουργῶν (Πολιτείας 415a). Ὄπως εἰς τὸ Σύμπαν καὶ τὸν κόσμον διακρίνει ὁ Πλάτων ίδεαν καὶ νοῦν, ψυχὴν καὶ ύλην, ὅπως εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ ἀνθρώπου διακρίνει λογιστικόν, θυμικὸν καὶ ἐπιθυμητικόν, οὕτω καὶ εἰς τὴν κοινωνίαν καὶ πολιτείαν χωρίζει τὴν ἀνταποκρινομένην πρὸς τὸ λογιστικὸν καὶ τὸν νοῦν τάξιν ἑκείνων οἱ διποίοι πρέπει νὰ ἄρχουν καὶ νὰ κυβερνοῦν, τὴν πρὸς τὸ θυμικὸν καὶ τὴν ψυχὴν ἀνταποκρινομένην τάξιν ἑκείνων οἱ διποίοι διὰ τῆς βουλήσεως καὶ ἀνδρείας των πρέπει νὰ ἔκτελοῦν τὰς διαταγὰς τῶν ἀρχόντων καὶ νὰ ὑπερασπίζωνται τὴν πολιτείαν κατὰ πάσης προσβολῆς ἔξωθεν ἢ ἔσωθεν, τὴν πρὸς τὸ ἐπιθυμητικὸν τέλος καὶ πρὸς τὰς ύλικὰς ἀνάγκας ἀνταποκρινομένην τάξιν ἐκ πολιτῶν, οἵτινες διὰ τῆς ἔργασίας των, διὰ τῆς καλλιεργείας τῆς γῆς, διὰ τῆς βιομηχανίας καὶ διὰ τοῦ ἐμπορίου θεραπεύουν τὰς ύλικές καὶ οἰκονομικὰς ἀνάγκας τῆς κοινωνίας καὶ πολιτείας, ἐπὶ τῇ βάσει καταμερισμοῦ τῆς ἔργασίας. Κατ’ αὐτὸν τὸν τρόπον ἡ κατὰ Πλάτωνα κοινωνία καὶ Πολιτεία εἶναι ἀπομίμησις καὶ εἰκὼν τοῦ Σύμπαντος καὶ τῶν αἰωνίων νόμων του, καθὼς καὶ προβολὴ τῶν κατὰ τὴν ψυχοσύνθεσιν τοῦ κανονικοῦ ἀνθρώπου ὡς ἀτόμου, εἶναι δηλαδὴ ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ταύτης «ἀνθρωπος ἐν μεγάλῳ». Καὶ διὰ τὴν ἀκρίθειαν, ἐκ τῆς ἔννοίας τῆς δικαιοσύνης ἐν τῇ Πολιτείᾳ καὶ

έκ τῆς διακρίσεως τάξεων ἐν αὐτῇ, ἀνεπτύχθη εἰς τὸν Πλάτωνα ἡ παράστασις καὶ εἴκὼν αὐτῇ τοῦ Σύμπαντος καὶ τῆς ψυχοσυνθέσεως τοῦ ἀτόμου, ἡ ὅποια κατόπιν χρησιμεύει ὡς ἐπιχείρημα καὶ ὑπόδειγμα διὰ τὴν κοινωνίαν καὶ πολιτείαν.

Ἡ ἀρετὴ καὶ τὸ προτέρημα τῆς πολιτείας συνίσταται εἰς τὴν ἔφαρμογήν καὶ τήρησιν τῆς δικαιοσύνης, εἰς τὸ νὰ πράττῃ ἔκαστος πολίτης ἔργα ἀνάλογα πρὸς τὴν ἰκανότητά του καὶ νὰ μὴ πολυπραγμονῇ. Διακρίνεται διὰ τῆς σοφίας της ἡ πολιτεία, ὅταν οἱ κυβερνῶντες γνωρίζωσι καὶ ἔφαρμόζωσι τὸ ὄρθδον, τὴν πραγματικὴν δικαιοσύνην. Είναι ἴσχυρὰ καὶ ἀκατάβλητος ὅταν οἱ φύλακες αὐτῆς διακρίνωνται μὲ τὴν ἀληθινήν καὶ πραγματικὴν ἀνδρείαν, ὅταν δηλαδὴ γνωρίζωσι τις πρέπει νὰ φοβῶνται καὶ τί δχι, ὅταν ἐπιδεικνύουν ἀπεριόριστον ἀγάπην καὶ ἀφοσίωσιν πρὸς τὴν κοινωνίαν καὶ πολιτείαν καὶ ὅταν εἰναι ἔτοιμοι νὰ θυσιασθῶσι χάριν τῆς σωτηρίας αὐτῆς. Χαρακτηρίζει τὴν πολιτείαν ἡ σωφροσύνη ὅταν οἱ πολίται αὐτῆς, γνωρίζοντες ποῖος πρέπει νὰ ἀρχῇ καὶ κυβερνᾷ καὶ ποῖος πρέπει νὰ πειθαρχῇ καὶ ὑπακούῃ, περιορίζωνται εἰς τὰ ἔργα των συνεισφέροντες ὅ,τι καὶ ἔφεσσον ἔξ αὐτῶν ἔξαρτᾶται εἰς τὴν εύδαιμονίαν τοῦ κοινωνικοῦ συνόλου. Οἱ ἀρχοντες ἐκλέγονται ἐκ τῶν φυλάκων, ὅταν παρουσιάζουν τὴν πρὸς τὸ ἀρχεῖν ἀρετήν, ὅταν δηλαδὴ διακρίνωνται διὰ τῆς συνέσεως των καὶ διὰ τῆς ἐπιδόσεως εἰς τὴν φιλοσοφίαν. Ἡ πολιτεία φροντίζει διὰ τὴν περαιτέρω μόρφωσιν των καὶ ἀνάπτυξιν καθώς εἶδομεν ἐν τοῖς προηγουμένοις εἰς τὰ περιεχόμενα τῶν διαλόγων (Πολιτείας καὶ Νόμων). Οἱ φύλακες λαμβάνονται ἐκ τῶν διακρινομένων διὰ τοῦ θυμικοῦ, διὰ τῆς βουλήσεως καὶ τῆς ἀνδρείας των πολιτῶν καὶ εἰναι ἀφωσιωμένοι εἰς τὴν φύλαξιν τῆς πολιτείας. Δὲν ἔχουν ιδιαιτέραν περιουσίαν, οὔτε οἰκογένειαν, ὅπως καὶ οἱ ἀρχοντες, διάγουν βίον στρατοπέδου καὶ συσσιτοῦν. Αἱ γυναῖκες εἰναι κοιναὶ καὶ τὰ τέκνα ἐπίσης κοινά, ὅπως θὰ ἴδωμεν καὶ κατωτέρω. Πλὴν τοῦ θυμικοῦ καὶ τῆς βουλήσεως ἀρκετὰ προσόντα αὐτῶν θεωρεῦνται ἡ ἀληθής δόξα. (ἡ συναίσθησις τοῦ ὁγασθοῦ καὶ καλοῦ καὶ ἐκτίμησις) καὶ ἡ κοινὴ ἀρετή. Ἡ καλλιέργεια καὶ ἀνάπτυξις τῆς διὰ τὴν τάξιν ταύτην ἀπαιτουμένης ἀρετῆς ἀποτελεῖ ἔργον τῆς πολιτείας. "Οσοι ἐκ τῶν πολιτῶν δὲν παρουσιάζουν κατ' ἔξαιρεσιν τὰ ἀνωτέρω προσόντα καὶ τὰς ἀρετὰς διὰ τὴν κυβέρνησιν καὶ φύλαξιν τῆς πολιτείας καὶ κοινωνίας, αὐτοὶ ἐπιδίδονται εἰς τὴν καλλιέργειαν τῆς γῆς, εἰς τὴν βιομηχανίαν καὶ εἰς τὸ ἐμπόριον καὶ διὰ τῆς ἐργασίας των συνεισφέρουν εἰς τὴν

διατροφὴν τῶν φυλάκων καὶ ἀρχόντων καὶ ἐν γένει εἰς τὰς οἰκονομικῆς φύσεως ἀνάγκας.

Αἱ τάξεις αὐται· χαρακτηριζόμεναι καὶ ὡς χρυσοῦν, ἀργυροῦν καὶ χαλκοῦν γένεας, δὲν είναι μόνιμοι καὶ κληρονομικαί. Ἐξαρτᾶται ἐκ τῶν πρεσβύτων καὶ ἀρετῶν ἐκάστου ἀτόμου ἡ κατάταξις αὐτοῦ εἰς αὐτὴν ἢ ἐκείνην τὴν τάξιν (Πολιτείας 415 ad) ἀσχέτως πρὸς τὴν καταγωγὴν του. Τοῦτο ἀπαιτεῖ ἡ δικαιοσύνη καὶ τὸ συμφέρον τῆς πολιτείας. Ἀλλὰ πῶς γίνεται ἢ ἐκλογὴ αὐτὴ τῶν πολιτῶν; Περὶ τοῦ ζητήματος τούτου ὁ Πλάτων δὲν λέγει πολλά. Τὴν ἐκλογὴν αὐτὴν ἀφίνει εἰς τὴν κρίσιν τῶν ἀρχέτων, οἱ δποῖοι ἔχετάζουν τὰ νεογέννητα κατὰ πρῶτον ὡς πρὸς τὴν ὑγείαν αὐτῶν καὶ ἀρτιμέλειαν καὶ κατόπιν παρακολουθοῦσι τὴν ἀνάπτυξιν καὶ τὰς ἐπιδόσεις των. Ἐνῷ δικαῖος εἰς τὴν Πολιτείαν χωρίζει εἰς τὰς ὡς ἀνω τρεῖς τάξεις τοὺς πολίτας, εἰς τοὺς Νόμους (963a κ. ἔξ.) ἀναγνωρίζει μίαν τάξιν, τὴν τῶν φυλάκων. Ἡ τάξις τῶν ἀρχόντων δὲν ὑπάρχει πλέον καὶ ἡ τρίτη ἢ τῶν γεωργῶν καὶ δημιουργῶν ἔχει ἀντικατασταθῆν παρὰ τῶν δούλων, τῶν ἀπελευθέρων καὶ παρὰ ξένων (Νομ. 846d, 849b, 919 de) οἱ δποῖοι ἀναλαμβάνουν νὰ καλλιεργοῦν τὴν γῆν, ἐπιδίδονται εἰς τὴν βιομηχανίαν κλπ. Τὴν κατωτάτην κοινωνικὴν τάξιν ἀποτελοῦν οἱ δοῦλοι. Τὴν δουλείαν θεωρεῖ ὁ Πλάτων ἀναγκαῖον κακόν, θεσμὸν δηλαδὴ ἐπικρατήσαντα καὶ μὴ δυνάμενον νὰ καταργηθῇ. Δέν συνιστᾶ τὴν κατάργησιν τῆς δουλείας, ἀλλὰ καὶ δὲν ἐπιδοκιμάζει αὐτὴν, διότι ὑποβιθάζει τοὺς ἀνθρώπους καὶ δημιουργεῖ πᾶσαν κακίαν. Διὰ τὸν χαρακτῆρα τῶν δούλων, τοὺς δποίους καὶ ἀπελευθερουμένους δὲν θεωρεῖ ίκανονς ὡστε νὰ θεραπευθῶσι ψυχικῶς καὶ ἡθικῶς, νομίζει ὑπευθύνους τοὺς ἐλευθέρους καὶ συνιστᾶ διὰ τοῦτο νὰ μεταχειρίζωνται αὐτοὺς ἀνθρωπίνως, μὲ πράστητα, αὐστηρότητα καὶ δικαιοσύνην (Πολιτείας 590ce, Νομ. 776–777e) Νομ., 915 a–e).

Διὰ νὰ ὀργανωθῇ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἡ Πολιτεία, πρέπει κατ' ἀρχάς νὰ καθαρισθῇ ἡ λαϊκὴ μᾶζα ἀπὸ ὅλα τὰ ἀχρηστά, τὰ ἐπιβλαθῆ καὶ ἀντιδρῶντα στοιχεῖα (Πολιτείας 501 a, 540d, Πολιτικ. 308e). Ταῦτα, ἀφοῦ ἀνακαλυφθοῦν, ἐφ' ὅσον είναι ἀδύνατον νὰ σωφρονισθῶσιν καὶ ὑποταχθοῦν εἰς τοὺς Νόμους καὶ τὸ Πολίτευμα, ἡ στέλλονται εἰς ἀποικίας καὶ ἔξορίζονται, ἡ τέλος, ἀν πρόκειται περὶ ἀδιορθώτων ἐχθρῶν τῆς κοινωνίας, φυνεύονται. (Πολιτείας 308e–309a, Νομ. 735be). Οἱ λοιποὶ πολῖται διαιροῦνται εἰς τὰς ὡς ἀνωτέρω τάξεις καὶ

ἡ πολιτεία φροντίζει, ἀφ' ἑνὸς μὲν νὰ φύσιτύξῃ εἰς αὐτοὺς τὰς διὰ τὴν τάξιν των ἀπαιτουμένας ικανότητας καὶ ἀρετάς, ἀφ' ἑτέρου δὲ νὰ ἐφαρμόζῃ τὴν δικαιοσύνην καὶ λαμβάνῃ μέτρα διὰ τὴν ἀσφάλειαν τῆς πολιτείας καὶ κοινωνίας. 'Ἐφ' ὅσον δὲ πρόκειται νὰ διατηρήσωται ἡ αὐτὴ κοινωνικὴ δργάνωσις, λαμβάνεται πρόνοια διὰ τὰς ἐπομένας γενεᾶς καὶ μάλιστα εὔθυνς ἔξ ἀρχῆς ἀπὸ τοῦ χάμου. 'Η φύσις ἐπιβάλλει τὸν γάμον καὶ τὴν διαιώνισιν τοῦ εῖδους, διότι κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἔξασφαλίζεται ἡ ἀθανασία καὶ διαιωνίζεται καὶ καλλιεργεῖται τὸ καλόν. Κατὰ συνέπειαν είναι ἔγκλημα τὸ νὰ ἀποφύγῃ τις νὰ ψυμφευθῇ καὶ νὰ ἀποκτήσῃ τέκνα. 'Αλλ' ἡ ἐνωσίς αὐτὴ τῶν δύο φύλων ὅταν ἀφίνηται εἰς τὴν τύχην της, προκαλεῖ τοιαύτας καὶ τοσαύτας καταχρήσεις, ὥστε αἱ ἔξ αὐτῶν συνέπειαι νὰ παρουσιάζουν προβληματικὴν πάντοτε τὴν ἀνάπτυξιν τῆς νέας γενεᾶς καὶ τὴν εἰς τὸ μέλλον ὑγείαν καὶ εὐεξίαν τοῦ κοινωνικοῦ δργανισμοῦ. Τὸ τοιοῦτον προέρχεται ἀπὸ τὴν ἐπίδρασιν τὴν ὁποίαν ἀσκοῦν εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ ἀνθρώπου ἡ γενετήσιος ὄρμὴ καὶ ἡ ἐκ ταύτης τάσις, δὲ ἔρως. Πρέπει λοιπὸν νὰ κανονίζηται μὲ σύνεσιν καὶ σκοπιμότητα τὸ ζῆτημα τοῦ γάμου καὶ τῆς διαιωνίσεως τοῦ εῖδους, παρὰ τῆς Πολιτείας (Νόμ. 721ad, 783a), ἐφ' ὅσον αὐτὴ είναι παράγων ἀσφαλείας τῆς ζωῆς καὶ τῆς εὐδαιμονίας τοῦ ἀτόμου, τὸ ὁποίον ἄλλως τε δὲν δύναται μόνον του νὰ ἐφαρμόζῃ κανόνα εἰς πράξεις σχετικάς πρὸς τὸ ζῆτημα αὐτό.

'Ο γάμος, κατὰ τὸν Πλάτωνα, είναι ἐπιβεβλημένος καὶ ὑποχρεωτικός. Εἰς τὸν ἀποφεύγοντα αὐτὸν ἐπιβάλλονται ὑποχρεώσεις καὶ φορολογίαι τοσαῦται καὶ τοιαῦται, ὥστε νὰ σχηματίζηται ἡ πεποίθησις ὅτι δὲ ἄγαμος βίος δὲν είναι καλύτερος καὶ συμφερώτερος. 'Επὶ πλέον οἱ ἄγαμοι, κατὰ τοὺς Νόμους (721ad, 774ac) δὲν ἀπολαύουν τῶν τιμῶν, ἀς ἀποδίδει ἡ νεότης εἰς τοὺς μεγαλυτέρους τὴν ἡλικίαν. 'Ἐποχὴ τοῦ γάμου ὁρίζεται, διὰ μὲν τοὺς ἀρρενας τὰ ἔτη τῆς ἡλικίας 30–35, διὰ δὲ τὸ γυναικείον φῦλον τὸ δέκατον ἔκτον ἔτος τῆς ἡλικίας μέχρι τοῦ εἰκοστοῦ. Διὰ διαφόρων ἔορτῶν, συμποσίων, χορῶν κλπ. δίδεται εὐκαιρία νὰ γνωρίζωσιν δὲ εἰς τὸν ἄλλον οἱ μέλλοντες νὰ ἔλθουν εἰς κοινωνίαν γάμου ὑπὸ τὴν ἐπίβλεψιν τῶν ἀρχόντων (Νόμ. 771e–772a). 'Ἄως ἀρχὴ δὲ καὶ δρός συζεύξεως λαμβάνεται ὅχι ἡ συμφωνία, ἀλλὰ τὸ διάφορον ἀκριβῶς τοῦ χαρακτῆρος. Πρέπει νὰ ἐνώνωνται «τὸ πρᾶον» καὶ τὸ «θυμοειδὲς» διὰ νὰ ἐπιτυγχάνηται, κατὰ τὸν Πλάτωνα, εἰς τὰ τέκνα ἡ ἰδιοσυγκρασία ἔκείνη τῆς πραότητος, τῆς ἐνεργητικότητος

καὶ τῆς ἀγάπης πρὸς τὴν ἐλευθερίαν, ἡ ὅποια ἀποτελεῖ τὴν προδιάθεσιν καὶ τὴν βάσιν διὸ τὴν ἀρετὴν (Πολιτικοῦ 310b1 Νόμ. 773ae). Πρὸ πάντων ὅμως πρέπει νὰ παραμερίζωντα, αἱ ἀδύνατοι καὶ νοσηραι φυσεις καὶ νὰ συντηρῶνται καὶ θεραπεύωνται αἱ ισχυραι καὶ ύγιεις, διότι τὸ ἀσθενὲς καὶ νοσηρὸν μεταβιβάζομενον ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν διὰ τοῦ αἵματος ἐπιδρᾶται κακῶς εἰς τὴν κοινωνικὴν ὑγείαν καὶ εὔεξίαν. Προκειμένου δὲ περὶ τῆς ζωῆς καὶ ὑπάρχεως τοῦ συνόλου δὲν πρέπει νὰ φείδηται τις τοῦ ἀτόμου (Πολιτείας 459ae). Κατὰ τὴν Πολιτείαν (ὅρα ἀνωτέρω καὶ περιεχόμενον Μέρ. τρίτον Β'. 3) προκειμένου περὶ τῶν φυλάκων, διότι περὶ τῆς τάξεως τῶν γεωργῶν καὶ δημιουργῶν οὐδεμία τοιαύτη φροντὶς λαμβάνεται, γίνεται ἔκλογὴ ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν κατὰ τρόπον ὥστε οἱ ἔκτληροιντες τοὺς ὡς ἄνω δρους νὰ ἔρχωνται εἰς κοινωνίαν γάμου, νὰ ἀποκλείωνται δ' οἱ ἀκατάλληλοι. Τὰ γεννώμενα τέκνα, ἐκ τῶν δποίων τὰ μὲν ὑγιαὶ παραδίδονται εἰς εἰδικὰς τροφοὺς καὶ εἶναι ἀγνωστα εἰς τοὺς γονεῖς των, τὰ δὲ ἀσθενῆ καὶ ἀνάπτηρα φονεύονται, ἀνατρέφονται παρὰ τῆς πολιτείας. Εἰς τοὺς Νόμους ὅμως ὁ Πλάτων ἀναγνωρίζει τὸν κατὰ παράδοσιν γάμον καὶ τὴν οἰκογένειαν, καὶ προσπαθεῖ ὅσον καὶ ὅπως δύναται νὰ ἔξασφαλίσῃ τὴν κοινωνικὴν ὑγείαν, ἀκμὴν καὶ ἀρμονίαν (Νομ. 721ad, 771a–776a, 855a, 740bc, 841be, 874be, 929e–930a). Τοῦτο, διότι τὴν μὲν Πολιτείαν θεωρεῖ κατάλληλον «διά τεούς ἡ διά τέκνα θεῶν», τὴν δὲ εἰς τοὺς Νόμους περιγραφομένην κοινωνικὴν δργάνωσιν ἀνθρωπίνως ἐφαρμόσιμον καὶ δυνατήν.

Τὴν ἀνατροφὴν καὶ ἔκπαίδευσιν τῶν τέκνων ἔχει εἰς χειράς της ἡ πολιτεία φροντίζουσα διά τε τὴν σωματικὴν καὶ τὴν ψυχικὴν αὐτῶν ὑγείαν καὶ ἀκμὴν, καθὼς καὶ διὰ τὴν κατάταξιν αὐτῶν εἰς τὴν ἀνάλογον πρὸς τὰς ἴκανότητάς των κοινωνικὴν τάξιν καὶ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἀρετῆς των. Κατωτέρω γίνεται εἰδικώτερον λόγος περὶ τῆς ἀνατροφῆς καὶ παιδείας τῶν νέων κατὰ Πλάτωνα. Ἐνταῦθα ὅμως πρέπει νὰ τονισθῇ ὅτι τὸ ἀτομον ἐν τῇ Πλατωνικῇ πολιτείᾳ διατελεῖ ὑπὸ τὸν ἐλεγχον καὶ τὴν προστασίαν τῆς Πολιτείας καθ' ὅλον σχεδὸν τὸν βίον του, διδασκόμενον, στρατευόμενον, διδάσκον καὶ κυβερνῶν κλπ.

Διὰ νὰ ἔξασφαλισθῇ ἡ διαρκῆς ὑπαρξίας καὶ συντήρησις τοῦ πολιτεύματος καὶ διὰ νὰ παραμένωσιν οἱ πολῖται πιστοὶ εἰς αὐτὸν καθ' ἀπαντα τὸν βίον των, ἐφαρμόζει ὁ Πλάτων τὸ πρωτότυπον ἀληθῶς μέτρον τοῦ ταύτισμοῦ τῶν συμφερόντων

τοῦ ἀτόμου πρὸς τὰ συμφέροντα τῆς Πολιτείας. Τὸ μέτρον αὐτὸν κατά τὴν Πολιτείαν συνίσταται εἰς τὴν κατάργησιν ἀτομικοῦ καὶ ἴδιωτικοῦ συμφέροντος διὰ τῆς ἐφαρμογῆς τῆς κοινοκτημοσύνης, διὰ τῆς συμβιώσεως τῶν πολιτῶν εἰς κοινάς κατοικίας, διὰ τῶν συσσιτίων, διὰ τῆς ἀπαγορεύσεως παντὸς εἶδους χρηματισμοῦ καὶ ἀποκτήσεως χρυσοῦ ἢ ἀργύρου, διὰ τῆς κοινότητος τῶν γυναικῶν καὶ τῶν παιδίων (Πολιτείας 462a, 416c, 423e, 457–461). Τὰς γυναικας θεωρεῖ Ἰσας πρὸς τοὺς ἄνδρας καὶ δρίζει καὶ δι' αὐτὰς τὴν αὐτὴν ἀνατροφὴν καὶ παίδευσιν καθὼς καὶ τὴν συμμετοχὴν των εἰς τὰ ἔργα τοῦ πολέμου καὶ τῆς Κυβερνήσεως (Πολιτείας 451c–457b, 471d, 452a). Εἰς τοὺς Νόμους ὅμιως τὸ μέτρον αὐτὸν ἐφαρμόζεται διαφορετικώτερον. Ἐπειδὴ τόσον δὲ ὑπερβολικὸς πλοῦτος, ὃσον καὶ ἡ πενία καὶ στέρησις ἐπιδροῦν καταστρεπτικῶς, διότι ὁ μὲν πρῶτος συντελεῖ εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἀπληστίας, τῆς μαλθακότητος, τοῦ ἔγωγεισμοῦ καὶ τῆς φιλοδοξίας, ἡ δὲ πενία φέρει μεθ' ἑαυτῆς τὸ μῖσος κατά τῶν εὐπόρων καὶ κατά τῶν κυβερνώντων καὶ μετά τούτου τάσιν πρὸς στάσεις, ἐπαναστάσεις καὶ ἀνατροπάς, διὰ τοῦτο πρέπει νὰ καταβάλληται προσπάθεια ὥστε τὰ ὄλικὰ ἀγαθὰ νὰ μὴν εἰναι μήτε περισσότερα μήτε ὀλιγότερα τοῦ δέοντος. Ἡ γῆ πρέπει νὰ καλλιεργῆται καὶ νὰ καρποφορῇ τόσον, ὃσον ἀπαιτεῖται νὰ διατρέφωνται καὶ ζῶσιν ἀνέτως οἱ κάτοικοι. Τὸ ἐμπόριον ἀναπτύσσει τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ κέρδους καὶ τοῦ χρηματισμοῦ, πρέπει νὰ περιορισθῇ εἰς τὸ ἐλάχιστον, δηλαδὴ εἰς τὴν ἀνταλλαγὴν εἰδῶν πρώτης ἀνάγκης καὶ τροφίμων, καὶ νὰ διενεργῆται ὑπὸ μετοίκων καὶ ἀπελευθέρων, τῶν ὅποιών ἡ διαμονὴ ἐν τῇ πόλει εἰναι προσωρινή. Χάριν τῆς αὐταρκείας αὐτῆς ἡ γῆ διαιρεῖται εἰς Ἰσους πρὸς τὰς οἰκογενείας τῆς πόλεως ἀλλὰ διπλοῦς κλήρους, ἐκ τῶν ὅποιών δὲν εἰναι τελησίον τῆς πόλεως, δὲν ἐτερος εἰς τὰ ἀπομεμακρυσμένα σημεῖα ταύτης, διὰ νὰ τηρῆται τὸ ἔνδιαφέρον τῶν πολιτῶν τόσον διὰ τὰ ἔγγυτερον ὃσον καὶ διὰ τὰ εἰς ἀπόστασιν ἀπὸ τῆς πόλεως ἐδάφη. Ἐκαστος τῶν πολιτῶν λαμβάνει ἔνα τοιοῦτον διπλοῦν κλῆρον, δὲ ὅποιος δὲν δύναται νὰ μεταβιβασθῇ εἰς ἄλλον οὔτε διὰ πωλήσεως, οὔτε διὰ δωρεᾶς, οὔτε διὰ κληροδοσίας. Μεταβιβάζεται μόνον ἀπὸ τὸν πατέρα εἰς τὸν πρωτότοκον υἱόν. Ἀν δέν ὑπάρχουν τέκνα, υἱοθετεῖ δὲ περὶ οὐ πρόκειται τὸν κληρουνόμον του. Ὁ ἀριθμὸς τῶν διπλῶν αὐτῶν κλήρων, Ἰσος καὶ πρὸς τὸν ἀριθμὸν τῶν κατοίκων τῆς Πλατωνικῆς πόλεως, εἰναι 5040 καὶ παράγεται ἐκ τοῦ ἔξιῆς ὑπολογισμοῦ. Ἡ ὅλη ἔκτασις χωρίζεται εἰς δώδεκα

Πλάτων-Γ. Παναγιωτίδην

μεγάλα τμήματα, τῶν διποίων ἔκαστον πάλιν ὑποδιαιρεῖται: εἰς 420 μικρότερα μέρη. Τοισυτοτροπώς ἔχομεν $12 \times 420 = 5040$,¹⁾ τὸν ἀριθμὸν τῶν κλήρων καὶ τὸν ἀριθμὸν τῶν πολιτῶν συγχρόνως, ὁ διποίος πρέπει, κατὰ τὸν Πλάτωνα, γὰ τηρῆται σταθερός, ἐμποδίζομενων τὴν πολλαπασιαζομένων τῶν γεννήσεων ἐν περιπτώσει αὐξήσεως ἢ μειώσεως του. Αὐτὸ τοῦτο ἐπιδιώκεται καὶ δι’ ἀποικήσεων τὴν διὰ πολιτογραφήσεως ξένων.

Οὐδεὶς τῶν πολιτῶν πρέπει γὰ κατέχῃ χρυσὸν τὴν ἄργυρον. Διὰ τὰς μεταξὺ τούτων ἐσωτερικὰς συναλλαγὰς χρησιμοποιεῖται εἰδικὸν νόμισμα ἐξ ἄλλου τίνος μετάλλου, ἐνῷ διὰ τὰς πρὸς τοὺς ἔβους συναλλαγὰς χρησιμοποιεῖται ἄλλο νόμισμα, τὸ φτοῖον κρατεῖ καὶ διαχειρίζεται τὴν κυβέρνησις (Νομ. 742αε). Ἀπαγορεύονται, τὴν προικοδότησις, τὴν ἀποταμίευσις καὶ τὰ δάνεια ἐπὶ τόκῳ. Ἐπὶ πλέον, χάριν σταθεροποιήσεως τῆς ὡς ἄνω οἰκονομικῆς καταστάσεως, φορολογεῖται ὁ ὑπερβολικὸς πλοῦτος (Νομ. 744bd, 754be) καὶ ἀν τὴν περιουσίαν ὑπερβῇ τὸ τετραπλάσιον τοῦ ἀναγνωρισθέντος καὶ τεθέντος δρίου αὐτῆς, παραδίδεται τὸ ἐπιπλέον εἰς τὸ δημόσιον ταμείον (Νόμ. 744d 745). Αὐτὰ διὰ τὴν παρεμπόδισιν τοῦ ὑπερπλουτισμοῦ. Ήλις πρὸς τὴν πρόληψιν τῆς πενίας καὶ στερήσεως ὁ Πλάτων προτίνει τὴν παρὰ τῆς πόλεως οἰκονομικὴν ὑποστήριξιν «ἀνθρώπων δραστηρίων καὶ ἐναρέτων», διὰ τὸν ἐναὶ τὸν ἄλλον λόγον δυστυχησάντων. Διὰ τοὺς ἐπαίτας δὲν λαμβάνει καμμίαν πρόνοιαν. Ἡ ἐπαίτεια δὲν ἐπιτρέπεται (Νόμ. 936 be). «Οπως φαίνεται ἐνταῦθα, ὁ Πλάτων, ἀντιθέτως πρὸς τὰς ἐν τῇ Πολιτείᾳ θεωρίας, ἀναγνωρίζει εἰς τοὺς Νόμους του καὶ ἀτομικὴν περιουσίαν καθὼς καὶ οἰκογένειαν. Ἄλλα καὶ πάλιν ὑπὲρ πάντα ταῦτα θέτει τὴν κοινωνίαν καὶ πολιτείαν καὶ πατάσσει τὸν ἀτομικισμὸν δι’ ὅλων τῶν μέσων. Μεγαλυτέραν μεταβολὴν παρουσιάζουν οἱ Νόμοι ὡς πρὸς τὴν ἀνωτάτην ἀρχὴν καὶ ἔξουσίαν. Ἀντὶ τῶν φιλοσόφων θέτει τώρα ἐπὶ κεφαλῆς τῆς πολιτείας ἀρχούντας κυβερνῶντας συμφώνως πρὸς Νόμους, καὶ γενικώτερον, τὴν σημασίαν καὶ σπουδαιότητα τῆς φιλοσοφίας»

1. Σημ. Τὸν ἀριθμὸν 5040 προτιμᾶ ὁ Πλάτων διὰ δύο λόγους καθὼς φαίνεται: α) διὰ τὴν εὐκολίαν τοῦ ὑπολογισμοῦ καὶ τῆς ὑποδιαιρέσεως, διότι διαιρεῖται δι’ ὅλων τῶν ἀριθμῶν, ἀπὸ 1–12, ἔξαιρουμένου μόνον τοῦ 11 (Νόμ. 771e), β) διὰ τὴν καλυτέραν προσαρμογὴν πρὸς τὴν κοινωνικὴν διαιρεσιν. 12 εἶναι τὰ γένη ἢ αἱ «φρατρίαι». $12 \times 35 = 420$ καὶ $12 \times 420 = 5040$ διπέρ σημαίνει διτὶ ὁ 12 χρησιμοποιεῖται καλύτερον διὰ τὰς διαιρέσεις αὐτὰς καὶ προσαρμόζει τὴν κοινωνικὴν διαιρεσιν πρὸς τὴν διαιρεσιν τοῦ χρόνου. «Ο 12 εἶναι διὰ τοῦτο ἀριθμὸς τάξεως, θείος».

ἐν τῇ Πολιτείᾳ μεταβιθάζει ἐν τοῖς Νόμοις εἰς τὴν Θρησκείαν. Πᾶν ἀγαθὸν ἐκ τῶν θεῶν ἔξασταται καὶ εἰς χεῖρας αὐτῶν ὑπάρχει τῇ εὐδαιμονίᾳ τῶν ἀνθρώπων οἵτινες παντοῦ καὶ πάντοτε πρέπει νὰ ἐπικαλῶνται τὴν βοήθειαν αὐτῶν καὶ συναρωγήν. 'Ο παθαίνεται τῶν Νόμων ἀμαρτάνει εἰς τὸν Θεὸν καὶ ὁ ἀσεβῶν διαπράττει μέγα κακούργημα (Νομ. 747c, 712, 924). Τιμωρεῖται αὐστηρῶς ὁ μὴ παραδεχόμενος θείαν θυταρξίην, ὁ μὴ σεβόμενος τὰ θεῖα καὶ ὁ μὴ πιστεύων εἰς τὴν θείαν πρόσυοιαν. Παρὰ τοὺς θεούς καὶ οἱ δαιμονες καὶ οἱ ήρωες πρέπει νὰ λατρεύονται καὶ τὰ τιμῶνται (Νομ. 717b, 738d). 'Οπως εἰς τὴν Πολιτείαν ὅμως, οὔτω καὶ εἰς τοὺς Νόμους, συνιστᾶται ὁ καθαρισμὸς τῆς Θρησκείας ἀπό ἐπικινδύνων μυθευμάτων, δεισιδαιμονιῶν καὶ προλήψεων. 'Η λατρεία ἀποτελεῖ τὸ κέντρον τῆς κινήσεως τοῦ κοινωνικοῦ καὶ πολιτειακοῦ βίου. Πρὸς αὐτὴν συνδυάζει τῷρα τὸν Πλάτων καὶ τὴν Μαθηματικὴν ἐπιστήμην, ἡ ὅποια διὰ τῆς μελέτης τῶν μαθηματικῶν σχέσεων καὶ τῶν κινήσεων τῶν οὐρανίων σωμάτων φέρει πλησιέστερον πρὸς τὸν τελικὸν τῶν ὄντων σκοπὸν καὶ διὰ τούτου πρὸς τὸν θεῖον νοῦν τὸν κυβερνῶντα τὸ σύμπειρον.

Πάντα τὰ ἀνωτέρω εἰναι δυνατὸν νὰ ἐφαρμοσθοῦν, ἐὰν λάβουν τὴν μορφὴν Νόμων, οἱ ὅποιοι ὅμως νὰ τηρῶνται. Νόμος είναι ἡ ἐπίσημος διατύπωσις τῶν ἀρχῶν καὶ μέτρων, τὰ ὅποια θεωροῦνται παρὰ τῆς κοινωνίας ἀρισταὶ καὶ τέλεια διὰ τὴν ἔξασφάλισιν εύτυχίας εἰς τοὺς συμβιοῦντας ἀνθρώπους ἐν ὀργανωμένῃ πολιτείᾳ. 'Ο Νόμος ως «ν ο ὅ δι α ν ο μ ἡ» πρέπει νὰ περιέχῃ ὅ, τι τέλειον ἀπὸ πάσης ἀπόψεως καὶ νὰ παρουσιάζῃ συγκρότησιν κοινωνίας καὶ πολιτείας θείας κατὰ τὸ δυνατόν. «...Μιμεῖσθαι δεῖ ἡμᾶς οἴεται (ὁ λόγος) πάσῃ μηχανῇ τὸν ἐπὶ τοῦ Κρόνου λεγόμενον βίον, καὶ ὅσον ἐν ἡμῖν ἀθανασίας ἔνεστι, τούτῳ πειθομένους δημοσίᾳ καὶ ίδιᾳ τάς τ' οἰκήσεις καὶ τάς πόλεις διοικεῖν, τὴν τοῦ νοῦ διανομὴν ἐπονομάζοντας νόμον» (Νόμ. 713a–714a, 957c) Αὐτὴ είναι ἡ βάσις τῆς τελείας δργανώσεως τῆς πολιτείας καὶ κοινωνίας καὶ αὐτὴ ἀποτελεῖ μέτρον κρίσεως καὶ ἐκτιμήσεως πάσης μορφῆς πολιτεύματος. Μοναρχίαι καὶ τυραννίαι, δημοκρατίαι καὶ φατρίαι, αἱ ὅποιαι ἀσκοῦν τὴν δύναμιν καὶ ἔξουσίαν πρὸς ίδιον αὐτῶν δφελος, δὲν είναι δυνατὸν νὰ ἔχυπηρετοῦν ὅσον καὶ ὅπως πρέπει τὸ κοινωνικὸν σύνολον καὶ νὰ καθιστοῦν τὸν βίον εὐδαιμονα. «Ἀρχῶν περιμαχήτων γενομένων, οἱ νικήσαντες τά τε πράγματα κατὰ τὴν πόλιν οὔτως ἐσφετέρησαν σφόδρα, ὥστε ἀρχῆς μηδ' ὅτιοῦν μεταδιδόναι τοῖς ἡττηθεῖσιν, μήτε αὐτοῖς μήτε

έκγόνοις, παραφυλάσσοντες δὲ ἀλλήλους ζῶσιν, ὅπως μήποτέ-
τις εἰς ἀρχὴν ἀφικόμενος ἐπαναστῇ μεμνημένος τῶν ἔμπροσθεν
γενομένων κακῶν. Ταῦτας δηπού φαμέν ήμεῖς νῦν οὗτ' είναι
πολιτείας, οὐτ' ὄρθους νόμους, ὅσοι μὴ συμπάστης τῆς πόλεως
ἐνεκα τοῦ κοινοῦ ἐτέθησαν...» (Νόμ. 714b–715b κ.ἔξ. 636he).
'Αλλὰ καὶ οἱ Νόμοι, ὅσον τέλειοι καὶ ἀν γίνουν, δὲν είναι δυ-
νατὸν νὰ προβλέπουν καὶ νὰ κανονίζουν τὰ πάντα. 'Ο ἀτομι-
κὸς καὶ οἰκογενειακὸς βίος, τὰ ἥθη καὶ αἱ παραδόσεις παρου-
σιάζουν ἀπειρίαν περιπτώσεων καὶ λεπτομερείας καὶ πράξεις,
αἱ ὅποιαι δὲν είναι δυνατὸν νὰ κανονίζωνται διὰ Νόμων, ὅπως
οὔτε καὶ διὰ παραινέσεων καὶ συμβουλῶν (Νόμ. 788 αἱ, 793d,
730b). Θὰ ἡτο γελοῖον καὶ ἀσκοπον λ.χ. νὰ συμβουλεύῃ τις
νὰ μὴ συνάπτωνται γάμοι χάριν προικός, νὰ ἔρχωνται εἰς
γάμου κοινωνίαν τοιούτου καὶ τοιούτου χαρακτῆρος ἀνθρώποι
(Νόμ. 773c), νὰ ἀποφεύγωνται αἱ ἔρωτικαὶ καταχρήσεις καὶ αἱ
αἰσχρότητες (Νόμ. 841b). 'Αντὶ τούτων δμως ἡ καλλιέργεια
καὶ ἀνάπτυξις ἀρετῆς εἰς τοὺς πολίτας διὰ καταλλήλου ἀνα-
τροφῆς καὶ παιδείας, ἔξασφαλίζει ἀπὸ παντὸς εἶδους παρεκ-
τροπᾶς καὶ προφυλάσσει ἀπὸ πάστης κακίας. Κατ' αὐτὸν τὸν
τρόπον καὶ οἱ Νόμοι εύρισκουν τὴν συμπλήρωσίν των, καὶ αἱ
διάφοροι περιπτώσεις τοῦ πρακτικοῦ καὶ ἀτομικοῦ βίου κανο-
νίζονται προληπτικῶς. Διὰ τοῦτο βάσις καὶ συμπλήρωσις
τῶν Νόμων είναι ἡ διὰ τῆς ἀνατροφῆς καὶ παιδείας καλλιερ-
γουμένη ἀρετὴ τῶν πολιτῶν. 'Επομένως ἡ πολιτεία πρέπει νὰ
φροντίζῃ τόσον διὰ τὴν σύνταξιν καὶ ἐφαρμογὴν καταλλήλων
Νόμων, ὅσον καὶ διὰ τὴν ἀνατροφὴν καὶ παιδείαν τῶν πολιτῶν.
'Η ἐφαρμογὴ τῶν νόμων πρέπει νὰ γίνηται μετὰ συνέσεως καὶ
φρονήσεως, διότι κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον τὰ λαμβανόμενα μέτρα
κανονίζονται καὶ ἐπιτυγχάνεται ὁ σκοπός.' Εἰτί πλέον κατά τὴν
ἐφαρμογὴν αὐτὴν πρέπει νὰ λαμβάνηται ὑπ' ὅψιν ἡ διὰ τῶν πε-
ριστάσεων καὶ τῶν συνθηκῶν δημιουργούμένη πραγματικότης.
Τοῦτο, διότι ἡ συνείδησις καὶ γενικώτερον αἱ ἀντιλήψεις τοῦ
λαοῦ ἔξελισσονται (Πολιτικὸς 294a–295e), διὰ τῆς ἐπιδράσεως
δὲ διαφόρων ἔξωτερικῶν παραγόντων, π.χ. πολέμου, λιμοῦ, σι-
τοδείας, θεομηνιῶν κλπ. δημιουργοῦνται συνθῆκαι φέρουσαι
εἰς δύσκολον θέσιν μίαν κυβέρνησιν (Νόμ. 709). Πρὸ πάντων
δμως χάριν τῆς ἐπιτυχίας τοῦ σκοποῦ των οἱ Νόμοι πρέπει
νὰ ἀπορρέουν ἀπὸ τὴν ψυχὴν καὶ τὸν χαρακτῆρα τῆς κοινω-
νίας, εἰς τὴν ὅποιαν ἐφαρμόζονται. Πρέπει νὰ συντάσσωνται
ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ φυσικοῦ καὶ πνευματικοῦ περιβάλλοντος,
καθ' ὅσον ἡ Νομοθεσία δὲν γίνεται δι' ἀφηρημένην τινὰ ίδεαν,

ΕΡΓΑΣΙΑ ΤΗΣ ΕΠΙΧΟΡΗΣ ΠΛΟΣΟΦΙΑΣ
Θ. ΠΕΤΣΙΟΥ

ἀλλὰ διὰ λαὸν ζῶντα καὶ ὑπάρχοντα. Οἱ λαοὶ δὲ δὲν ὄμοιάζουν πρὸς ἄλλήλους, διότι αἱ ὀντιλήψεις τὰ ἴδεωδη τῶν, αἱ τάσεις καὶ ὁ χαρακτῆρα τῶν ἐν γένει διαφέρουν καὶ παραλλάσσουν ἀναλόγως πρὸς τὸ φυσικὸν περιβάλλον (κλῖμα, θέσιν καὶ παραγωγικότητα τοῦ ἔδαφους), καὶ πρὸς τὰς παραδόσεις. Οἱ Βόρειοι λαοί (Θράκες, Σκύθαι) διακρίνονται διὰ τοῦτο μὲ τὸν πολεμικὸν χαρακτῆρα τῶν καὶ τὴν μεγαλυτέραν ἐπίδρασιν τοῦ θυμῷειδοῦς, αἱ νότιοι παρουσιάζουν χαρακτῆρα φιλοχρήματον καὶ πνεῦμα ἐμπορικὸν (Φοίνικες, Αἰγύπτιοι) καὶ οἱ μέσω τούτων "Ἐλλήνες διακρίνονται διὰ τὴν φιλομάθειαν καὶ τὴν σοφίαν τῶν (Πολιτείας 435e–436a, 491d, 534de, ὅρα ἀνωτέρω καὶ περιεχόμενον). Ἐκ τῆς πρὸς τὴν τοιαύτην ψυχοσύνθεσιν καὶ πρὸς τὸν χαρακτῆρα προσαρμογῆς τῆς Νομοθεσίας ἔξαρταται λοιπὸν ἡ ἐπιτυχία αὐτῆς ἢ ἡ ἀποτυχία. Διὰ νὰ είναι σεβαστὸς ὁ Νόμος καὶ νὰ τηρηται, πρέπει νὰ ἐπιβάλληται ὅχι τόσον διὰ τῶν ποινῶν, δσον διὰ τῆς πρὸς αὐτὸν ἀγάπης καὶ ἔκτιμήσεως ἐκ μέρους τοῦ λαοῦ. Τοῦτο κατορθώνεται πάλιν διὰ τῆς ἀνατροφῆς καὶ παιδείας τῶν πολιτῶν καὶ διὰ τῆς καταλλήλου διαφωτισμοῦ τούτων. 'Ο Νομοθέτης διὰ καταλλήλων «Προϊμίων» (Εἰσαγωγῶν) καὶ δι' ἐρμηνειῶν διαφωτίζει τὴν κοινωνίαν περὶ τοῦ σκοποῦ καὶ τῆς ἀξίας τῶν Νόμων (Νόμ. 720 ae, 722d–723d). Καὶ αἱ ποιναὶ είναι ἀνάγκη νὰ φέρουν ἀνάλογον πρὸς τὸν ἐν γένει σκοπὸν καὶ πρὸς τὴν συγκρότησιν τῶν Νόμων χαρακτῆρα. Δὲν πρέπει νὰ ἐπιβάλλωνται ως ἔκδικησις, οὔτε ως ἀνταπόδοσις, ἢ ὅποια είναι τρόπον τινα, μετημφιεσμένη ἔκδικησις. Κανῶν καὶ σκοπὸς τῆς ποινῆς είναι ἡ δικαιοσύνη, αὕτη δὲ ἔχουσα ὑπ' ὅψιν τὸ μέλλον ἐπιβάλλει τὴν ἀναγκαίαν μόνον τιμωρίαν, τὴν δυναμένην νὰ διορθώσῃ τὸν τιμωρούμενον καὶ νὰ ἐπαναφέρῃ αὐτὸν εἰς τὴν τάξιν καὶ εἰς τὸ «πράττειν τὰ ἑαυτοῦ». Ἡ τήρησις καὶ ἐφαρμογὴ τῶν Νόμων, ἐπειδὴ ἔξαρταται τόσον ἀπὸ τοὺς ἀρχοντας, ὃσον καὶ ἀπὸ τοὺς πολίτας, ἐπιβάλλει εἰς τούτους τὴν ὑποχρέωσιν νὰ καταγγέλλωσι πᾶσαν κακὴν πρᾶξιν καὶ νὰ μάχωνται ὑπὲρ αὐτῶν. Ἡ καταγγελία ὄμως ἀποτελεῖ γνώρισμα καλοῦ πολίτου ὅταν δὲν ἔχῃ ἄλλο ἔλαστήριον εἰμὴ τὴν ἀγάπην πρὸς τὴν δικαιοσύνην καὶ πρὸς τοὺς Νόμους (Νόμ. 730–731e, 943de).¹⁾

Τὸν Πόλεμον θεωρεῖ ὁ Πλάτων ἀναγκαῖον, ὅταν προκαλῆται οὗτος, εἴτε δι' ἐπιθέσεως γειτόνων λαῶν τρεφόντων

1. Σημ. 'Ο Ἀριστοτέλης (Πολιτικὰ E8, 1308b, 20–24) συνιστᾷ ἐν εἶδος φυσικῆς ἀστυνομίας.

κατακτητικούς ακοπούς, εἴτε διὰ στάσεων ἑσωτερικῶν. Φροντίζει δῆμος νὰ περιορίσῃ τὴν ἀγριότητα αὐτοῦ καὶ τὰς καταστροφὰς διὰ πολεμικοῦ τινος δικαιοῦ, καθ' ὃ οἱ Ἑλληνες τούλαχιστον δὲν πρέπει νὰ αἰχμαλωτίζουν ἄλλη λους, νὰ πυρπολοῦν τὰς πόλεις, νὰ καταστρέψουν τὰ ἱερά κλπ. (Νόμ. 942α₁, Πολιτείας 469b–471c).

Τὸ κατὰ τὸν Πλάτωνα οὕτως εἰς τὴν Πολιτείαν καὶ εἰς τοὺς Νόμους περιγραφόμενον πολίτευμα παρουσιάζεται ὑπὸ δύο μορφῶν. Εἰς τὴν Πολιτείαν φέρει χαρακτῆρα ἀπολιτικοῦ, διότι ἐκεῖ οἱ φιλόσοφοι ἀναγνωρίζονται μόνον ὡς ἐνδεδειγμένοι νὰ κυβερνοῦν εἴτε συμφώνως πρὸς Νόμους, εἴτε καὶ ἄλλευ τούτων, διότι ἀργότερον παρατηρεῖται ὅτι οἱ Νόμοι διὰ τὸν φιλόσοφον καὶ σοφὸν κυβερνήτην εἶναι περιττοί καὶ μᾶλλον ἐμποδίζουσιν αὐτὸν νὰ πράττῃ ἐκεῖνο τὸ ὅποιον πρέπει, λόγῳ τοῦ ἀδυνάτου νὰ προβλέπουν ὅλας τὰς περιστάσεις καὶ δῆλα τὰ ἐνδεχόμενα. Εἰς τοὺς Νόμους, ὅπου ἔχει σχηματισθῆναι πεποίθησις πλέον ὅτι πολίτευμα, οἷον τὸ περιγραφόμενον ἐν τῇ Πολιτείᾳ μόνον εἰς «τοὺς Θεοὺς ἢ εἰς τέκνα Θεῶν» εἶναι δυνατὸν νὰ ἐφαρμοσθῇ, τὸ διάνθρωπους τοιοῦτον, τὸ βασιζόμενον εἰς τὴν νομοθεσίαν, εἰς τὴν φρόνησιν τῶν κυβερνῶντων καὶ εἰς τὰς ἀντιλήψεις καὶ τὴν ἀγάπην τῶν κυβερνωμένων, λαμβάνει τὴν μορφὴν ἀριστοκρατίας (Νόμ. 960 ε. Συμβούλιον τῶν δέκα κλπ.). Ἐπειδὴ βάσις τούτου θεωρεῖται «ἡ ἐλευθερία τε καὶ φιλία μετὰ φρονήσεως», ἡ ἐπικράτησις δὲ τῆς φρουρήσεως καὶ τοῦ νοός εἶναι μοναρχική καὶ ἀπολυταρχική, ἐνῷ ἡ ἐπικράτησις τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς φιλίας ἀπαιτεῖ δημοκρατικὴν δργάνωσιν, διὰ τοῦτο «μοναρχικῆς καὶ δημοκρατικῆς πολιτείας.... ἀεὶ δεῖ μεσεύειν τὴν πολιτείαν». (Νόμ. 756ε). Μόνη ἡ μοναρχία, ὅπως φανερώνει τὸ πολίτευμα τῶν Περσῶν, ἡ ἡ δημοκρατία, ὅπως ἀποδεικνύεται ἀπὸ τὸ πολίτευμα τῶν Ἀθηνῶν, δὲν ἔξασφαλίζουν τὴν ἐφαρμογὴν τῆς δικαιοσύνης, τῆς τάξεως καὶ ἀρμονίας ἐν τῇ κοινωνίᾳ καὶ πολιτείᾳ, καὶ δὲν ἀποτελοῦν παράγοντα εὔδαιμονίας. (Πρβλ. Νόμ. 757α κ.ἔξ.). Διὰ τοῦτο τὸ ἀριστον πολίτευμα προκύπτει ἐκ τῆς συνθέσεως τῶν πλεονεκτημάτων μοναρχίας καὶ δημοκρατίας καὶ ἐκ τῆς παραμερίσεως ἡ ἀρσεως τῶν μειονεκτημάτων αὐτῶν¹). Συμ-

1. Σημ. Εἰς τὴν «Πολιτείαν» καὶ εἰς τὸν «Πολιτικὸν» ἔχει ὑπόψιν του ὁ Πλάτων πέντε εἶδη πολιτευμάτων, ἀτιμασσυγκρίνει πρὸς τὴν ιδεώδη Πολιτείαν του. Ταῦτα είναι: ἡ βασιλεία, ἡ τυραννία, ἡ ὀλιγαρχία,

φώνως δὲ πρὸς τὴν ἀρχὴν ταῦτην, ἀρχούτες πρέπει νὰ εἶναι οἱ ἀριστοὶ ἐκ τῶν πολιτῶν οἱ συνδυάζοντες πνευματικὰ καὶ ἡθικὰ προσόντα πρὸς ὀρισμένην περιουσίαν (744b Νόμ.). Οἱ πολῖται εἰναις ἵσθι ἀπέναντι τῆς πολιτείας καὶ τῶν Νόμων, ἡ δικαιοσύνη ὅμως ἀπαιτεῖ ὥστε ἡ ἰσότης αὐτὴ εἰς τὰ δικαιώματα καὶ εἰς τὰς ὑποχρεώσεις νὰ κανονίζηται ἀναλόγως πρὸς τὴν ἱκανότητα καὶ πρὸς τὴν ἐπιδεικνυομένην ἀρετὴν ἐκάστου πολίτου. Τούτου ἐνεκαὶ οἱ πολῖται, ἀναλόγως τῶν ἀρετῶν καὶ τῆς περιουσίας τῶν (Νόμ. 744c–754d) χωρίζονται εἰς τέσσαρας τάξεις, ἐκάστη τῶν ὅποιων ἀναλόγως τῆς ἀνωτερότητός της ἔχει περισσότερα δικαιώματα καὶ μεγαλυτέρας ὑποχρεώσεις. Ἐξ ἐκάστης τῶν τάξεων αὐτῶν ἐκλέγονται ἐνενήκοντα βουλευταὶ δευτεροβαθμίως, δηλαδὴ κατόπιν πρωτοβαθμίου ἐκλογῆς περισσοτέρων ὑποψηφίων, ἐξ ὧν ἐνενήκοντα μόνον ἀναδεικνύονται ἀντιπρόσωποι. Οἱ πολῖται τῆς πρώτης καὶ τῆς δευτέρας ιδίᾳ τάξεως εἶναι ὑποχρεωμένοι «ἐπὶ ι ζημίαις» νὰ ἐκτελῶσι τὰ καθήκοντα αὐτῶν τοῦ ἐκλέγειν καὶ τοῦ ἐκλέγεσθαι. Οἱ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἐκλεγόμενοι τριακόσιοι καὶ ἔξηκοντα ἐν ὅλῳ βουλευταὶ χωρίζονται εἰς δώδεκα διμάδας, ἐκ τῶν ὅποιων ἐκάστη ἐπὶ ἓνα μῆνα διαχειρίζεται τὴν ἔχουσίαν (Νόμ. 755c, 760a, 766b, 953e). Πρὸς τούτοις ἐκλέγονται καὶ οἱ Νομοφύλακες ἐπιβλέποντας τὴν τήρησιν καὶ ἐφαρμογὴν τῶν Νόμων, κανονίζουσι τὰ τῶν ἐκλογῶν καὶ τῶν τάξεων καὶ κατάτάσσουν εἰς αὐτὰς τοὺς πολίτας (Νόμ. 770a, 754a). «Οταν ὅμως πρόκηται περὶ μεταβολῆς ἡ τροποποιήσεως Νόμων, συσκέπτονται καὶ ἀποφασίζουν δλαι αἱ πολιτειακαὶ ἔχουσίαι, ἐρωτᾶται καὶ ὁ λαός καὶ ζητεῖται ἡ γνώμη καὶ τοῦ Μαντείου (Νόμ. 772c). Διὰ τὴν ἀπονομὴν τῆς δικαιοσύνης συμφώνως πρὸς τοὺς Νόμους ἐκλέγονται διαιτηταί, δικασταὶ κλπ. Ὑπάρχει καὶ ἀνώτερον δικαστήριον συγκείμενον ἐξ ἀνωτέρων προσωπικοτήτων, τὸ ὅποιον ἔχει τὴν ἔχουσίαν νὰ ἐπιβάλῃ τὰς μεγαλυτέρας τῶν ποινῶν. Ἀδικήματα ὅμως καὶ ἐγκλήματα φύσεως γενικῆς, ὑποσκάπτοντα τὴν κοινωνίαν, τὴν πολιτείαν

ἡ ἀριστοκρατία καὶ ἡ δημοκρατία (εἰς τὴν Πολιτείαν ὀναφέρουνται καὶ ἡ μοναρχία καὶ ἡ τιμοκρατία ἀντὶ ἀναλόγων ἐκ τούτων ὄνομάτων;) Εἰς τοὺς Νόμους ὀναφέρει τὴν μοναρχίαν, τὴν ἀριστοκρατίαν, τὴν ὅλιγαρχίαν καὶ τὴν δημοκρατίαν. Καταλήγει δικαστικός εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι δῆλοι εἰ. παρφαί πολιτευμάτων προέρχονται ἐκ τῆς μοναρχίας καὶ ἐκ τῆς δημοκρατίας.

καὶ τὴν θρησκείων, δικάζονται πρὸ ὅλου τοῦ λαοῦ. (Νόμ. 766d, 855e, 856e κλπ.). Τῶν δημοσίων ὑπηρεσιῶν καὶ τῶν ὑπαλλήλων (ἱερέων, νεαρούρων, ἔξηγητῶν, διγορανόμων—60 τὸν ἀριθμόν—, ἀστυνόμων, στρατηγῶν, ἵππαρχων, ταξιάρχων, πυλάρχων κλπ., (Νόμ. 759a, 760—763, 755) προσταντοὶ οἱ ὡς ᾧνω κατὰ μῆνα κυβερνῶντες βουλευταί (30), οἱ όποιοι λέγονται καὶ Προτάνεις. Πάντες οἱ δημόσιοι ὑπαλληλοὶ πρὸ τοῦ διορισμοῦ των, ἀλέγονται ὡς πρὸς τὰ διὰ τὴν θέσιν των ἀπαιτούμενα προσόντα (Νόμ. 753—760a), καὶ ὅταν ἀποχωρῶσι τῆς ὑπησείας διδουσι λόγον τῶν ὑπὸ αὐτῶν πεπραγμένων ἐνώπιον εἰδικοῦ δικαστηρίου αἱρετοῦ (Νόμ. 945 a κ. ἔξ.). ‘Ἡ διεύθυνσις τῆς Παιδείας καὶ ἡ ἐπίβλεψις τῆς ἀγωγῆς καὶ διδασκαλίας (τῆς Ποιησεως καὶ τῆς Μουσικῆς) ἀνατίθεται εἰς ἐν αὐτῷ διαδικούσας προσοχῆς ἐκλεγόμενον καὶ βοηθούμενον ὑπὸ ἄλλων ὑφισταμένων του ὑπαλλήλων (Νόμ. 765d, 764c).’ Εκ τῶν ἀρίστων τέλος πολιτῶν, ἐκ δέκα «πρεσβυτάτων» νομοφυλάκων καὶ ἔξ ἀλλων πολιτῶν γερόντων καὶ νέων καταλλήλων, σχηματίζεται εἰς «σύλλογος» κατὰ τὸ ὑπόδειγμα τοῦ συνεδρίου τῶν Πυθαγορείων, ὅστις ἔχει τὴν διεύθυνσιν τῆς ὁλῆς κινήσεως καὶ τῶν κατευθύνσεων τῆς πολιτείας καὶ τῆς κοινωνίας. ‘Ο σύλλογος οὗτος «ἄγκυρα τῆς πόλεως» καλούμενος (Νόμ. 961 κ. ἔξ.) ἀντικαθιστᾷ ἐνταῦθα τοὺς ἀρχοντας—φιλοσόφους τῆς «Πολιτείας».

Συνοψίζοντες τὰ ἀνωτέρω ἔχομεν κατὰ τὸν Πλάτωνα, ἀφ' ἐνὸς μὲν τὸ ἀριστον πολίτευμα μὲ ἀρχοντας τοὺς φιλοσόφους, τὸ ὅποιον δὲν ἔχει ἀνάγκην νόμων, ἀφ' ἔτερου δὲ τὰ διάφορα κατώτερα πολιτεύματα εἰς τὰ ὅποια ἴσχύουν ἢ δὲν ἴσχύουν νόμοι. Τὰ τελευταῖα ταῦτα ἔχουν ἐπὶ κεφαλῆς ἐνα δινθρωπον ἢ δλίγους, ἢ ὅλους. Εκεῖ ὅπου κυβερνᾷ εἰς, ἐπὶ τῇ βάσει μὲν νόμων λέγεται τὸ πολίτευμα Βασιλεία, ἀνεξαρτήτως δὲ νόμων τυραννίαν ή δλίγοι πάλιν ἀρχουν ἄνευ νόμων καὶ αὐταρχικῶς, τότε τὸ πολίτευμα εἶναι ὄλιγαρχία. Δημοκρατία τέλος λέγεται τὸ πολίτευμα, ὅταν πάντες μετέχουν τῆς ἀρχῆς καὶ κυβερνήσεως, ἀλλ' ἐὰν ἡ κυβέρνησις γίνεται συμφώνως πρὸς Νόμους, ἡ δημοκρατία εἶναι νόμιμος, ἐνῷ ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει εἶναι δχλοκρατία. Τοιουτοτρόπως καὶ ὁ Πλάτων, δημοκρατία τὸν ἀριστοτέλης ἀργότερον, κρίνει τὰ ὑπάρχοντα πολιτεύματα διὰ νὰ ἀποδείξῃ κυρίως διὰ ἡ μορφὴ πολιτεύματος ἢ ἔξωτερική δὲν ἔχει σημασίαν καὶ σπουδαιότητα, διότι εἶναι δυνατόν τὸ

αὐτὸς εἰδος πολιτεύματος νὰ είναι καλὸν ἢ κακόν. Ἐν πάσῃ περιπτώσει ὅμως μεωρεῖ μόνον τοὺς ἀρίστους ἰκανοὺς καὶ καταλλήλους νὰ ἀρχουν καὶ νὰ κυβερνοῦν. Τὸ νὰ ἔξαρτᾶται, κοτ' αὐτόν, ἡ τύχη τοῦ συνόλου ἀπὸ ἓνα ἀνθρωπον, ἢ ἀπὸ τὴν θέλησιν δλίγων, είναι ἐπικίνδυνον καὶ κακὸν (Νόμ. 875 βε, Πολιτικός 300a). "Οχλος δ' ἐξ ἄλλου ἀνευ ὀργανώσεως καὶ δικαιοσύνης δὲν ἡμπορεῖ νὰ ἀρχῇ καὶ νὰ κυβερνᾷ. Βασικά ἀξιώματα καὶ γνωρίσματα ἀγαθοῦ πολιτεύματος είναι, κατὰ τὸν Πλάτωνα, ἡ ἐπικράτησις καὶ ἐφαρμογὴ τῆς δικαιοσύνης ὡς ἀρμονίας καὶ τάξεως, καὶ ἡ ἐπιδίωξις τῆς εὐδαιμονίας τοῦ κοινωνικοῦ συνόλου. Ο εἰς ἀνήκει καθ' ὅλοκληριαν εἰς τὸ σύνολον καὶ τὴν πολιτείαν. Διὰ τῆς ἀρχῆς ταύτης ὅμοιάζει βεβαίως ἡ Πλατωνικὴ πολιτεία πρὸς τὸ πολίτευμα τῆς Σπάρτης. Διαφέρει ὅμως τούτου παρὰ πολὺ, ἀν λαβώμεν ὑπ' ὅψιν ὅσα σχετικῶς ἀναφέρονται εἰς τὴν Πολιτείαν (547e) καὶ εἰς τοὺς Νόμους (625c–631a). Ἡ κατὰ τὸν Πλάτωνα φιλοσοφικὴ μόρφωσις τῶν ἀρχόντων, καθὼς καὶ τὰ κατὰ τὴν ἀνατροφὴν καὶ παίδευσιν τῶν πολιτῶν, είναι ξένα πρὸς τὸ πολίτευμα τῆς Σπάρτης. Ἐπίσης καὶ εἰς τὸν σκοπὸν τῆς πολιτείας δὲν συμπίπτουν ἡ Πολιτεία τοῦ Πλάτωνος καὶ τὸ Σπαρτιατικὸν πολίτευμα. Καθ' ἕαυτὴν ἡ Πολιτεία τοῦ Πλάτωνος είναι ἔργον πρωτότυπον, σύμφωνον πρὸς τὰς ἄλλας φιλοσοφικὰς αὐτοῦ θεωρίας, καλλιτεχνικώτατον, μετ' ἀπαραμίλλου ἐνθουσιασμοῦ καὶ τέχνης καὶ μετὰ μεγάλης ἐμβαθύνσεως εἰς τὰ ἀνθρώπινα πράγματα συγγραφέν. Οὐδαμοῦ δὲλλοῦ ἡ ἔννοια τῆς δικαιοσύνης ἡρμηνεύθη τελειότερον. Ο εἰς τὴν Πλατωνικὴν πολιτείαν ἴσχυων φιλοσοφικὸς ἀπολυταρχισμός, ὁ ἔξαρτῶν τὸ ἀτομον ἀπὸ τὴν πολιτείαν καὶ κοινωνίαν, καὶ ἡ παράλληλος πρὸς τοῦτον θεωρία περὶ ἀναπτύξεως τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἀνυψώσεως αὐτοῦ εἰς τὸν κόσμον τῶν ἰδεῶν, αἱ σχέσεις τέλος ἀτόμου καὶ κοινωνίας, ἀποτελοῦν τὴν βάσιν τῶν μετὰ ταῦτα πολιτευμάτων καὶ τῆς πολιτικῆς ἐν γένει ἐπιστήμης. Πρὸς τὸ ὅλον φιλοσοφικὸν τοῦ Πλάτωνος σύστημα συνδέεται ἡ πολιτεία ὡς τὸ ἐπόμενον σχῆμα παριστάνει.

"Απαξ ιδρυθείσα καὶ δργανωθείσα ἡ Πολιτεία πρέπει νὰ ἔξασφαλισθῇ κατὰ τὴν ὑπαρξίν καὶ συντήρησίν της. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον προτείνει ὁ Πλάτων: 1) Τὴν διατήρησιν τοῦ αὐτοῦ πάντοτε κλήρου περιουσίας, ὡς καὶ ἀνωτέρω εἰδομεν, 2) τὴν διατήρησιν τοῦ αὐτοῦ πληθυσμοῦ, 3) τὴν δικαίαν κατάταξιν τῶν πολιτῶν εἰς τὰς ἀναλόγους πρὸς τὰς ἰκανότητας καὶ ἀρετὰς αὐτῶν τάξεις, 4) τὸν καθαρισμὸν τοῦ κοινωνικοῦ

Πολιτεία και Κοινωνία	ΑΤΟΜΟΝ	ΛΑΟΙ	Τὸ Σύμπαν
Τάξεις	Η θική	Ψυχολογία	Λασψηχολογία
*Λργούντες φύλακες παντελεῖς	Χαρακτηριστικά	Βουλευτικόν κού	*Η θική
Σωφροσύνη			
Δικαιοσύνη = ἔκαστον τὰ αὐτοῦ πράττειν.			
*Επικουρικόν κού	Μέρη ψυχῆς	Λογιστικὸν λόγος νοῦς	Χαρακτηριστικά
*Ανδρεία	*Αρετή	Φιλομαθίες Φιλόσεφος	Διοκριτικό μέρον
Θυμικάν θυμοτιδείς	Θυμοτιδείς	Σοφία	"Ελληνες κοι φιλομαθεῖς φιλόσοφοι
*Επιθυμητικόν κού	Φιλόνικον καὶ φιλότιμον	*Ανδρεία	Ιόντα
Δικαιοσύνη			
Φιλοχρήματον καὶ φιλότιμον	Σωφροσύνη	Θρησκεία εκκένωσις	Πολεμικό
Αλγύπτιον φοίνικες	"Ειρηνο-	Πολεμικό	ψυχή
"Ειρηνο-	"Υπη		

Γεωργοί καὶ
δημιουργοί
(μασθοδόται
καὶ τριστεῖ).

*Επικουρικόν
κού

*Επιθυμητικόν
κού

σώματος ἀπό τῶν κακῶν καὶ ἐπιβλαβῶν στοιχείων καὶ τὴν φροντίδα διὰ τὴν ὑγείαν καὶ ἀκμήν (σωματικήν καὶ πνευματικήν) τῶν νέων γενεῶν, 5) τὴν καλλιέργειαν φιλίας καὶ ἀγάπης μεταξὺ τῶν πολιτῶν διά έορτῶν, ἀγώνων, συμποσίων, πανηγύρεων κλπ., 6) τὴν ἔξασφάλισμαν τῆς οἰκονομικῆς αὐταρκείας τῆς γύρως, 7) τὴν ὄνταροφήν καὶ παιδείαν τῶν πολιτῶν, 8) τὴν ἀνάπτυξιν σεβασμοῦ καὶ ἀγάπης πρὸς τοὺς Νόμους καὶ τὴν ἀναλόγως πρὸς τὰς περιστάσεις καὶ τὰς συνθήκας λελογισμένην αὐτῶν ἐφαρμογὴν. Τὰ μέτρα αὗτά ἔχουν βεβαίως σημασίαν, ἀλλὰ δὲν ἔξασφαλίζουν καὶ ἀπολύτως τὴν ὑπαρξίν τῆς Πολιτείας. Περισσότερον τούτων ἔγγυῶνται περὶ αὐτῆς ἡ ἐπικράτησις τῆς δικαιοσύνης, ἡ ἀγάπη καὶ ἡ ψυχικὴ διάθεσις τῶν πολιτῶν, ἡ πίστις τούτων εἰς τὴν πολιτείαν καὶ ἡ πεποίθησις. Αὕτα είναι τὰ ἀνθρωπίνως δυνατά μέτρα. Ἡ πολιτεία ὡς ἔργον ἀνθρώπινον δὲν είναι δυνατὸν νὰ ἀποφύγῃ τὴν μεταβολήν καὶ νὰ παραμείνῃ ἡ αὐτὴ αἰωνίως.¹⁾ Ἐλλ' ὁ ἀνθρωπός

1. Σημ. Εἰς τὴν Πολιτείαν (546α κ. ἔξ.) λέγει σχετικῶς ὁ Πλάτων: «Χαλεπὸν μὲν κινηθῆναι πόλιν οὐτῷ συστάσαν· ἀλλ' ἐπει γενομένῳ παντὶ φθορᾷ ἔστιν, οὐδὲ» ἡ τοιαύτη σύστασις τὸν ἀπαντά μενεῖ χρόνον, ἀλλὰ λυθῆσται. Λύσις δὲ ἥδε: Οὐ μόνον φυτοῖς ἔγγείσι, ἀλλὰ καὶ ἐν ἐπιγείσις ζῶσις φορά καὶ ἀφορία ψυχῆς τε καὶ σωμάτων γίγνονται, ὅταν περιτροπαὶ ἐκάστοις κύκλων περιφοράς συνάπτωσι, βραχυβίσις μὲν βραχυπόρους, ἐνεντίοις δὲ ἐναντίας. Γένους δὲ ὑμετέρου εὐγονίας τε καὶ ἀφορίας καίτερ ὄντες σοφοί, οὓς ἡγεμόνας πόλεως ἐπαιδεύσασθε, οὐδὲν μᾶλλον λογισμῷ μετ' αἰσθήσεως τεύχονται, ἀλλὰ πάρεισιν αὐτούς καὶ γεννήσουσι παιδάς ποτε οὐ δέον. «Ἐστι δὲ θείω μὲν γεννητῷ περίοδος ἦν ἀριθμὸς περιλαμβάνει τέλειος, ἀνθρωπεῖω δὲ ἐν ᾧ πρώτω αὐξήσεις δυνάμεναι τε καὶ δυναστεύμεναι, τρεῖς ἀποστάσεις, τέτταρας δὲ ὄρους λαβοῦσσαι ὁμοιούντων τε καὶ ἀνομοιούντων καὶ αὐξόντων καὶ φθίνόντων, πάντα προστήγορα καὶ ρητὰ πρὸς ὅληλας ἀπέφηναν. Μην ἐπίτριτος πυθμήν πεμπτάδι συζυγεῖς δύο ἀρμονίας παρέχεται τρίς αὐτήσις, τὴν μὲν ἵσην ἴσακις, ἐκατὸν τοσούτακις, τὴν δὲ ἰσομήκη μὲν τῇ, προμήκη δὲ, ἐκατὸν μὲν ἀριθμῶν ἀπό δισμέτρων ρητῶν πεμπτάδος, δεομένων ἐνὸς ἑκάστων, ἀρρήτων δὲ δυοῖν, ἐκατὸν δὲ κύβων τριάδος. Σύμπας δὲ οὕτος ἀριθμὸς γεωμετρικός, τοιούτους κύριος, ὁμείνων τε καὶ χειρόνων γενέσεων, ὃς δταν ἀγνοήσαντες ὑμέν οἱ φύλακες συνοικίζωσιν νύμφας νυμφίοις παρὰ καιρόν, οὐκ εὐφυεῖς οὐδὲ εὔτυχεῖς παῖδες ἔσονται». Η ἔννοια τοῦ χωρίου τούτου ἔχει ὡς ἔξης: «Οπως εἰς τὸ Σύμπαν ἐπέρχονται μεταβολαὶ κατὰ μεγάλας χρονικὰς περιόδους, οὐτῷ καὶ εἰς τὰ φυτά καὶ εἰς τὰ ζῶα καὶ εἰς τοὺς ἀνθρώπους κατὰ ἀναλόγους χρονικὰς περιόδους ἐπέρχονται μεταβολαὶ ἐξ εύφορίας ἢ ἀφορίας ὡς πρὸς τε τὸ σῶμα καὶ ὡς πρὸς τὴν ψυχήν.» Εάν ἡ γονιμοποίησις λάβῃ χώραν εἰς δχι εύνοικην περιόδον (Πρβλ. Νόμ. 775b) ἐκφυλίζεται τὸ γένος καὶ κατσατρέφεται. Αντὶ δύως νὰ εἶπῃ ὁ Πλάτων γενικῶς ὅτι καὶ αὐτὸ τὸ σύμπαν ὑπάκειται εἰς μεταβολάς, ἀλλ' εἰς μακρότερα χρονικὰ διαστήματα, ἐνῷ δὲ ἀνθρωπότης εἰς

όφείλει νά πράξῃ «τό καθ' έστιν» ἀφίνων τή λοιπά εἰς τήν θείαν πρόνοιαν, ἡ ὅποια ἀσφαλῶς φροντίζει διά τὸ ἄγαθὸν ἐν πᾶσι καὶ πάντοι.

βραχύτερα, προσπαθεῖ νά καθορίσῃ τὰς τοιαύτας περιόδους δι' ὥρισμάνων ὑπολογισμῶν καὶ ἀριθμῶν, τους ὅποιους ἐμμέσως καὶ αἰνιγματωδῶς πως κατὰ τροπὲν πυθαγορικὸν εὑρίσκει καὶ ἀναφέρει. Τὴν κλείδα τοῦ ἀριθμητικοῦ αὐτοῦ αἰνίγματος φαίνεται διτὶ κατείχεν δ' Ἀριστοτέλης (Πολιτικὰ Y, 12, 1316 a 4 κ.ξ.). 'Ο Κικέρων διώρ (A d. a t 7.13) θεωρεῖ τὸ χωρίον αὐτὸ τῷ μάλιστα δυσερμήνευτον καὶ δυσνόητον. 'Ο Πλούταρχος, δ' Νικόμαχος, δ' Ἰάμβλιχος, δ' Πρόκλος, δ' Ἀριστείδης Κουντιλιανὸς (Πρβλ. Susemihl: Aristot. Politik 1879) ισχυρίζοντο διτὶ ἐγνώριζαν τὴν σημασίαν του, 'Αλλ' ἔκτοτε ἀπασχολεῖ τοὺς φιλολόγους, φιλοσόφους καὶ τοὺς μαθηματικοὺς ἡ ἐρμηνεία τοῦ ὡς ἀνω χωρίου. 'Ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε γενομένων ἐρμηνειῶν φαίνεται διτὶ ἡ τοῦ Susemihl (Aristot. Politik καὶ Genet. Entwicklung II 216) ίκανοποιεῖ περισσότερον καὶ διὰ τοῦτο παραθέτομεν αὐτὴν ἐνταῦθα. (Πρβλ. καὶ E. Zeller: Die Philosophie der Griechen II 4 ἔκδ) Κατὰ τὸν Susemihl λοιπόν:

1) Τὸ «θεῖον γεννητὸν» εἶναι δ' κόσμος, τὸ Σύμπαν (Τιμ. τέλος 92c). 'Η χρονικὴ περίοδος τῆς συμπληρώσεως τῆς κινήσεως τούτου εἶναι 10.000 ἡλιακά ἔτη, δ' ἀριθμὸς δ' αὐτὸς εἶναι «τέλειος» ὡς «διεκατεύων» κλπ. 2) Τὸ «ἀνθρώπειον γεννητὸν» ἐπομένως συμπληρώνει τὴν κίνησίν του εἰς 7500 ἡλιακά ἔτη, καθὼς θὰ ἀποδειχθῇ. 3) Κατὰ τοὺς ἀνωτέρω ὑπολογισμούς («ἐν φι πρώτῳ ἀπέφηναν»), «πρῶτος ἀριθμὸς» εἶναι ἔκεινος δ' ὃ ὅποιος προέρχεται ἀπὸ αὐξήσεις» δυναμένας τε καὶ δυναστευομένας», αἱ ὅποιαι «λαβούνσαι τρεῖς ἀποστάσεις, τέσσαρας δ' ὅρους..... πάντα ρητὰ ἀπέφηναν». 'Αὐξήσεις δυνάμεναι τε καὶ δυναστευόμεναι, θεωροῦνται ἀσφαλῶς αἱ ἐκ τῶν ἀριθμῶν τοῦ Πυθαγορικοῦ λεγομένου τριγώνου 3, 4, 5, γινόμεναι, διότι ἐκ τούτων οἱ μὲν δύο πρῶτοι 3 καὶ 4 λέγονται δυναστευόμενοι, δὲ τὸ τρίτος (5), δυνάμενος. (Πρβλ. Πλούταρχου "Ισις 56, 375 «γαμήλιον διάγραμμα» δὲ 5 ἐστίματε γάμον παρὰ τοῖς Πυθαγορείοις). Αὐξήσεις λοιπὸν εἶναι πολλαπλάσια τῶν ἀριθμῶν αὐτῶν. «Ἀποστάσεις» δὲ εἶναι ἀναλογίαι τοῦ τύπου α:β=β:γ=γ:θ..... Πῶς διώρ πρέπει νὰ σχηματισθοῦν τὰ πολλαπλάσια καὶ κατὰ ποίας ἀναλογίας εὑρίσκεται δὲ ζητούμενος ἀριθμός, δὲν ἔχει ἔξακριβωθῆ ἀκόμη. Καὶ εἶναι δύσκολον νὰ ἔξακριβωθῇ, καθ' ὃσον «δύοιοιοῦντες καὶ ἀνομοιοῦντες» ἀριθμοί θεωροῦνται, οἱ μὲν πρῶτοι ἐκ τετραγωνισμῶν, οἱ δὲ δεύτεροι ὡς μὴ τετράγωνα (προμήκεις), ὅπότε δὲν εἶναι γνωστὸν περὶ ποίου εἶδους αὐξήσεων καὶ ἀναλογιῶν πρόκειται. Τί σημαίνουν τὰ «αὐξόντων καὶ φθινόντων» εἶναι ἀγνωστον. 4) 'Ο ἀκολουθῶν ὑπολογισμός: «ῶν ἐπίτριτος πυθμῆν..... κλπ.» εἶναι σαφέστερος καὶ ἐρμηνεύεται ὀπωδότηποτε. Κατ' αὐτόν, πρόκειται περὶ δύο ἀρμονιῶν, δηλαδὴ περὶ δύο ἀριθμητικῶν σειρῶν μὲ ὥρισμένας ἀριθμητικὰς σχέσεις καὶ ἀναλογίας. 'Ἐκ τούτων ἡ μὲν μία δίδει $100 = 10000$, ἡ δὲ ἀλληλ ἀριθμὸν προκύπτονται ἐξ ἕκατὸν ἐπὶ τρία εἰς τὸν κύβον, ἢ τοι 100×27 καὶ ἐξ ἕκατὸν ἀριθμῶν, οἱ ὅποιοι εἶναι κατὰ 1 μικρότεροι τῶν πλήρων καὶ κατὰ 2 μικρότεροι τὴν μὴ πλήρων τοῦ ἀριθμοῦ 5, δηλαδὴ 100×48 . Τούτο, διότι ἐφ' ὃσον ἡ διάμετρος ἐνὸς ἀριθμοῦ εἶναι τοση̄ πρὸς τὸ τετράγωνον καὶ τοῦτο (κατὰ τὸ Πυθαγόρειον θεώρημα) πρὸς τὴν ρίζαν τοῦ διπλοῦ τοῦ τετραγώνου εἶναι: ἵσον, ἡ διάμετρος (διαγώνιος) τοῦ $5 = \sqrt{50}$ εἶναι, ἡ πλῆ